YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(ensimmäinen jaosto)

24 päivänä toukokuuta 2007 *

Asiassa T-151/01,

Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH, aiemmin Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland AG, kotipaikka Köln (Saksa), edustajinaan asianajajat W. Deselaers, B. Meyring, E. Wagner ja C. Weidemann,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään aluksi S. Rating, sittemmin P. Oliver, H. Gading ja M. Schneider ja lopuksi W. Mölls ja R. Sauer,

vastaajana,

jota tukevat

Vfw AG, kotipaikka Köln (Saksa), edustajinaan asianajajat H. F. Wissel ja J. Dreyer,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

sekä

Landbell AG für Rückhol-Systeme, kotipaikka Mainz (Saksa), ja

BellandVision GmbH, kotipaikka Pegnitz (Saksa),

edustajinaan asianajajat A. Rinne ja A. Walz,

väliintulijoina,

jossa on kyse [EY] 82 artiklan soveltamisesta (Asia COMP D3/34493 – DSD) 20.4.2001 tehdyn komission päätöksen 2001/463/EY (EYVL L 166, s. 1) kumoamisesta,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. García-Valdecasas sekä tuomarit J. D. Cooke ja I. Labucka,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Andová,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11. ja 12.7.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Sovellettavat oikeussäännöt

A *Asetus pakkausjätteiden syntymisen ehkäisemisestä*

1 Saksan hallitus antoi 12.6.1991 Verordnung über die Vermeidung von Verpackungsabfällen -nimisen asetuksen (asetus pakkausjätteiden syntymisen ehkäisemisestä (BGBl. 1991 I, s. 1234)), jonka tarkastettu versio – jota sovelletaan käsiteltävänä olevaan asiaan – tuli voimaan 28.8.1998 (jäljempänä asetus tai pakkausasetus). Kyseisen asetuksen tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää pakkausjätteiden vaikutuksia ympäristöön. Tätä varten siinä velvoitetaan valmistajat ja myyjät ottamaan takaisin ja hyödyntämään käytetyt myyntipakkaukset julkisen jätehuoltojärjestelmän ulkopuolella.

2 Asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan myyntipakkaukset (jäljempänä pakkaukset) ovat pakkauksia, joissa tavara myydään ja jotka päätyvät loppukuluttajalle. Kyse on myös kaupan, ravitsemusalan ja muiden palveluntarjoajien käyttämistä pakkauksista, jotka mahdollistavat tavaroiden luovuttamisen loppukuluttajalle tai helpottavat tätä (palvelupakkaukset), sekä kertakäyttöastioista ja -ruokailuvälineistä.

3 Asetuksen 3 §:n 7 momentin mukaan valmistajalla tarkoitetaan sitä, joka valmistaa pakkauksia, pakkausmateriaaleja tai tuotteita, joista valmistetaan välittömästi pakkauksia, sekä sitä, joka saattaa pakkauksia markkinoille Saksan alueella. Asetuksen 3 §:n 8 momentissa todetaan, että myyjällä tarkoitetaan kaupan portaasta riippumatta sitä, joka tuo markkinoille pakkauksia, pakkausmateriaaleja, tuotteita, joista valmistetaan välittömästi pakkauksia, tai pakattuja tavaroita. Myös postimyyntiyhtiöt ovat asetuksessa tarkoitettuja myyjiä. Lopuksi loppukuluttajalla tarkoitetaan lähtökohtaisesti asetuksen 3 §:n 10 momentin mukaan sitä, joka ei myy tavaraa enää edelleen sille toimitetussa muodossa.

4 Pakkausten valmistajat ja myyjät voivat täyttää niille asetuksessa asetetun takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteen kahdella tavalla.

5 Yhtäältä asetuksen 6 §:n 1 ja 2 momentin mukaan myyjien ja valmistajien on otettava myyntipaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä vastikkeetta takaisin loppukuluttajien käyttämät myyntipakkaukset ja saatettava ne hyödynnettäväksi (jäljempänä oma järjestelmä). Myyjän takaisinottovelvoite koskee vain sentyyppisiä, -muotoisia ja -kokoisia pakkauksia sekä sellaisten tavaroiden pakkauksia, jotka kuuluvat sen valikoimaan. Jos myyjän myyntipinta-ala on alle 200 neliömetriä, takaisinottovelvoite rajoittuu sellaisten tuotteiden pakkauksiin, jotka on varustettu myyjän markkinoille saattamilla merkeillä (asetuksen 6 §:n 1 momentin neljäs ja viides virke). Asetuksen 6 §:n 1 momentin kolmannen virkkeen mukaan myyjän on omassa järjestelmässä ilmoitettava pakkauksen palautusmahdollisuudesta loppukuluttajalle "helposti havaittavilla ja helppolukuisilla kylteillä".

6 Toisaalta asetuksen 6 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan valmistajat ja myyjät voivat liittyä järjestelmään, joka huolehtii käytettyjen myyntipakkausten säännöllisestä keräämisestä myyjän koko toiminta-alueella loppukuluttajan luota tai sen kotipaikan läheisyydestä kyseisten pakkausten saattamiseksi hyödynnettäviksi

(jäljempänä kollektiivinen järjestelmä). Kollektiiviseen järjestelmään liittyvät valmistajat ja myyjät on vapautettu takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteistaan kaikkien kyseisen järjestelmän piiriin kuuluvien pakkausten osalta. Asetuksen 6 §:n liitteessä I olevan 4 kohdan 2 alakohdan toisen virkkeen mukaan valmistajien ja myyjien on ilmoitettava osallistumisesta kollektiiviseen järjestelmään "merkinnällä tai muulla soveltuvalla keinolla". Ne voivat näin ollen mainita kyseisestä osallistumisesta pakkauksissa tai käyttää muita keinoja, joita ovat esimerkiksi asiasta tiedottaminen asiakkaille myymälöissä tai pakkauksen mukana oleva ilmoitus.

7 Asetuksen 6 §:n 3 momentin yhdennentoista virkkeen mukaan kyseessä olevien Landien toimivaltaisten viranomaisten on hyväksyttävä kollektiiviset järjestelmät. Jotta kyseiset järjestelmät voidaan hyväksyä, niiden on muun muassa katettava ainakin yhden Landin alue, niiden yhteydessä on järjestettävä säännöllisiä keräyksiä kuluttajien kotipaikan läheisyydessä ja niiden osalta on allekirjoitettava sopimukset jätehuollosta vastaavien paikallisten yhteisöjen kanssa. Yritys, joka täyttää nämä edellytykset Landissa, voi ottaa siellä käyttöön hyväksytyn kollektiivisen järjestelmän.

8 Omien järjestelmien ja kollektiivisten järjestelmien on 1.1.2000 jälkeen tullut täyttää samat hyödyntämiskiintiöt. Nämä kiintiöt, jotka on esitetty asetuksen liitteessä I, vaihtelevat pakkauksen ainesosana olevan aineen mukaan. Takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteiden noudattaminen taataan oman järjestelmän osalta riippumattomien asiantuntijoiden antamilla todistuksilla ja kollektiivisen järjestelmän osalta toimittamalla tarkastettavissa olevat tiedot kerättyjen ja hyödynnettyjen pakkausten määristä.

9 Lisäksi asetuksen 6 §:n 1 momentin yhdeksännessä virkkeessä todetaan, että jos myyjä ei täytä takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitettaan oman järjestelmän avulla, sen on tehtävä se kollektiivisen järjestelmän avulla.

10 Tältä osin Saksan viranomaiset ovat todenneet 24.5.2000 esittämissään huomautuksissa, jotka on toimitettu komissiolle hallinnollisen menettelyn yhteydessä (jäljempänä Saksan viranomaisten huomautukset), että pakkausasetuksen perusteella myyjä saattoi yhdistää oman järjestelmän yhteydessä tapahtuvan takaisinoton myymälän läheisyydessä ja kollektiivisen järjestelmän yhteydessä toteutetun keräyksen loppukuluttajan läheisyydessä osallistumalla kollektiiviseen järjestelmään ainoastaan osan sen markkinoille saattamien pakkausten osalta.

11 Saksan viranomaisten huomautuksissa on todettu myös, että jos myyjä päätti osallistua kollektiiviseen järjestelmään kaikkien markkinoimiensa pakkausten osalta, sitä eivät koskeneet enää asetuksen 6 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt velvoitteet, mikä merkitsi sitä, että se ei voinut enää jälkikäteen ottaa käyttöön omaa jätehuoltoratkaisua. Sitä vastoin, jos myyjä päätti heti alkuun osallistua omaan järjestelmään, se saattoi myöhemmin osallistua kollektiiviseen järjestelmään, jos hyödyntämiskiintiö ei ollut täyttynyt oman jätehuoltoratkaisun yhteydessä.

B *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH:n kollektiivinen järjestelmä ja logon käyttöä koskeva sopimus*

12 Vuodesta 1991 lukien Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH (jäljempänä kantaja tai DSD) on ollut ainoa yhtiö, joka ylläpitää kollektiivista järjestelmää koko Saksan alueella (jäljempänä DSD-järjestelmä). DSD sai tässä tarkoituksessa vuonna 1993 hyväksynnän kaikkien Landien toimivaltaisilta viranomaisilta.

13 DSD:n ja sen järjestelmään liittyneiden valmistajien ja myyjien välisiä suhteita säännellään mallisopimuksella, joka koskee Der Grüne Punkt -logon käyttöä (jäljempänä sopimus tai logon käyttöä koskeva sopimus). Tämän sopimuksen

allekirjoittamisen johdosta järjestelmään liittynyt yritys saa korvausta vastaan käyttää Der Grüne Punkt -logoa DSD-järjestelmään kuuluvissa myyntipakkauksissa (logon käyttöä koskevan sopimuksen 1 §:n 1 momentti).

14 DSD takaa järjestelmään liittyneille yrityksille, että ne käytetyt myyntipakkaukset, jotka yritykset ovat päättäneet saattaa DSD-järjestelmän piiriin, kerätään, lajitellaan ja hyödynnetään siten, että yritykset vapautuvat kyseisten pakkausten takaisinotto- ja hyödyntämisvelvollisuuksistaan (sopimuksen 2 §).

15 Järjestelmään liittyneiden yritysten on ilmoitettava pakkaustyypit, jotka ne haluavat hävittää DSD-järjestelmän välityksellä, ja merkittävä Der Grüne Punkt -logo jokaiseen tämäntyyppiseen pakkaukseen, joka on tarkoitettu kulutukseen Saksan alueella, jotta DSD voi vapauttaa kyseisen yrityksen edellä mainitusta velvollisuudesta (sopimuksen 3 §:n 1 momentti).

16 Logon käyttäjä maksaa DSD:lle lisenssimaksun kaikista Saksan alueella logon käyttöä koskevan sopimuksen mukaisesti myymistään pakkauksista, joissa on Der Grüne Punkt -logo. Tätä sääntöä koskevista poikkeuksista on sovittava erillisellä kirjallisella sopimuksella (sopimuksen 4 §:n 1 momentti). Sopimuksen 5 §:n 1 momentissa todetaan lisäksi, että maksu peritään kaikista Der Grüne Punkt -logolla varustetuista pakkauksista, joita logon käyttäjä myy Saksan alueella (sopimuksen 5 §:n 1 momentti).

17 Lisenssimaksun suuruus lasketaan kahden tekijän perusteella, jotka ovat yhtäältä pakkauksen paino ja käytetty materiaali ja toisaalta pakkauksen tilavuus tai pinta-ala. Maksut lasketaan lisäämättä niihin voittoa vastaavaa korotusta ja niiden tarkoituksena on yksinomaan kattaa keräyksestä, lajittelusta ja hyödyntämisestä aiheutuvat kustannukset sekä näihin liittyvät hallinnolliset kulut (sopimuksen 4 §:n 2 ja 3 momentti). Lisenssimaksuja voidaan muuttaa DSD:n päätöksellä, mikäli edellä mainitut kustannukset muuttuvat.

18 DSD-järjestelmässä Der Grüne Punkt -merkillä varustetut pakkaukset voidaan kerätä joko erityisiin roskalaatikoihin, jotka on eriytetty sen mukaan, onko kyseessä metalli, muovi vai yhdistelmämateriaalit, tai kotitalouksien läheisyyteen sijoitettuihin keräysastioihin (erityisesti paperi ja lasi), kun muut jätteet puolestaan laitetaan julkisten jätehuoltolaitosten roskalaatikoihin.

19 DSD ei kuitenkaan kerää eikä hyödynnä itse käytettyjä pakkauksia, vaan se teettää kyseisen palvelun alihankintana paikallisilla jätehuoltoyrityksillä. DSD:n ja näiden yritysten välisiä suhteita säännellään mallisopimuksella, jota on muutettu useaan otteeseen ja joka koskee pakkausten keräämiseen ja lajitteluun tähtäävän järjestelmän perustamista ja käyttämistä. Näiden DSD:n ja 537 alueellisen yrityksen välisten palvelusopimusten nojalla kullakin mainituista yrityksistä oli yksinoikeus suorittaa määritellyllä alueella pakkausten kerääminen DSD:n lukuun. Lajittelun jälkeen pakkaukset kuljetetaan kierrätyskeskukseen hyödynnettäviksi.

20 Palvelusopimuksen osalta on 17.9.2001 tehty [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta komission päätös 2001/837/EY (Asiat COMP/34493 – DSD, COMP/37366 – Hofmann + DSD, COMP/37299 – Edelhoff + DSD, COMP/37291 – Rethmann + DSD, COMP/37288 – ARGE ja 5 muuta + DSD, COMP/37287 – AWG ja 5 muuta + DSD, COMP/37526 – Feldhaus + DSD, COMP/37254 – Nehlsen + DSD, COMP/37252 – Schönmackers + DSD, COMP/37250 – Altvater + DSD, COMP/37246 – DASS + DSD, COMP/37245 – Scheele + DSD, COMP/37244 – SAK + DSD, COMP/37243 – Fischer + DSD, COMP/37242 – Trienekens + DSD, COMP/37267 – Interseroh + DSD) (EYVL L 319, s. 1). Tästä päätöksestä on nostettu kumoamiskanne asiassa T-289/01, Duales System Deutschland vastaan komissio.

Riidan taustalla olevat tosiseikat

21 DSD ilmoitti komissiolle 2.9.1992 yhtiöjärjestyksensä lisäksi tiettyjä sopimuksia, mukaan lukien logon käyttöä koskeva sopimus ja palvelusopimus, saadakseen puuttumattomuustodistuksen tai vaihtoehtoisesti poikkeuslupapäätöksen.

22 Sen jälkeen kun Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL C 100, s. 4) oli 23.7.1997 julkaistu 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen [81] ja [82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 19 artiklan 3 kohdan mukainen ilmoitus, jossa komissio ilmoitti aikomuksestaan tehdä ilmoitettujen sopimusten kannalta myönteinen päätös, kolmannet osapuolet, joita asia koskee, esittivät komissiolle huomautuksia, jotka koskivat muun muassa logon käyttöä koskevan sopimuksen soveltamiseen liittyviä eri seikkoja. Kolmannet osapuolet ilmoittivat erityisesti, että tällainen sopimus vääristää niiden mukaan kilpailua osallistuttaessa sekä DSD:n että jonkin toisen palveluntarjoajan järjestelmään, koska tämä johtaa kaksinkertaisiin maksuihin.

23 DSD toimitti 15.10.1998 komissiolle joukon sitoumuksia, joilla oli tarkoitus välttää se, että DSD-järjestelmään kuuluvat pakkausten valmistajat ja myyjät joutuisivat maksamaan kaksinkertaisia maksuja tapauksissa, joissa ne osallistuvat myös toiseen alueellisesti toimivaan järjestelmään. DSD piti erityisesti silmällä tilannetta, jossa yhteen tai useampaan Landiin rajoittuvasta järjestelmästä muodostuu DSD-järjestelmän vaihtoehto. Tällaisessa tilanteessa samanlaiset ja saman myyjän tai valmistajan pakkaukset saatettiin kyseisissä Landeissa kerätä uuden kollektiivisen järjestelmän välityksellä ja muissa Landeissa DSD-järjestelmän välityksellä, ja DSD antoi tältä osin seuraavan sitoumuksen (ks. riidanalaisen päätöksen 4, 58 ja 59 perustelukappale):

"Jos nykyiselle [DSD-järjestelmälle] perustetaan alueellisesti toimivia vaihtoehtoisia järjestelmiä, jotka osavaltion viranomaiset ovat virallisesti tunnustaneet pakkausasetuksen 6 §:n 3 kohdan mukaisiksi, [DSD] on valmis soveltamaan logon käyttöä

koskevaa sopimusta siten, että [logon käyttäjille] annetaan mahdollisuus antaa osa pakkauksistaan kyseisen järjestelmän hoidettavaksi. [DSD] ei peri logon käyttöä koskevan sopimuksen mukaista lisenssimaksua sellaisista pakkauksista, jotka todistetusti osallistuvat tällaiseen vaihtoehtoiseen järjestelmään. [Der Grüne Punkt -logolla] varustettujen pakkausten vapauttaminen lisenssimaksusta edellyttää lisäksi, että tämä ei vaikuta [Der Grüne Punkt -logon] tavaramerkkisuojaan."

24 Komissio katsoi 3.11.1999, että DSD:n 15.10.1998 esittämien sitoumusten oli katettava myös omat järjestelmät, joita käytettiin joidenkin pakkausten hävittämiseen, eikä ainoastaan kollektiiviset järjestelmät.

25 Eräät pakkausten valmistajat tekivät 15.11.1999 komissiolle kantelun. Ne väittivät, että logon käyttöä koskeva sopimus esti pakkausten takaisinotossa käytettävän oman järjestelmän käyttöönoton. Kantelijat katsoivat, että logon käyttö tilanteissa, joissa DSD ei todella suorita jätehuoltopalvelua, muodostaa DSD:n määräävän markkina-aseman väärinkäytön.

26 DSD toimitti 13.3.2000 päivätyllä kirjeellä komissiolle kaksi lisäsitoumusta. Toinen näistä koski tilannetta, jossa pakkausten valmistajat ja myyjät valitsevat oman järjestelmän osaa pakkauksiaan varten ja liittyvät DSD-järjestelmään jäljelle jäävien pakkausten osalta. Tässä tilanteessa DSD sitoutui olemaan perimättä logon käyttöä koskevan sopimuksen mukaista lisenssimaksua sellaisista pakkauksista, jotka kerättiin tällaisen oman järjestelmän puitteissa, edellyttäen, että sille esitettiin näyttö tällaisen viimeksi mainitun keräyksen suorittamisesta. Tällaiset todisteet oli esitettävä pakkausasetuksen liitteessä I olevassa 2 kohdassa mainittujen vaatimusten mukaisesti. DSD ilmoitti 13.3.2000 päivätyssä kirjeessä lisäksi, että sen mielestä 15.10.1998 esitettyjä sitoumuksia ei ollut tarpeen muuttaa (ks. riidanalaisen päätöksen 7, 60 ja 61 perustelukappale).

27 Komissio toimitti 3.8.2000 DSD:lle väitetiedoksiannon, johon tämä vastasi 9.10.2000 päivätyllä kirjeellä.

28 Komissio teki 20.4.20041 EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan soveltamisesta (Asia COMP D3/34493 – DSD) päätöksen 2001/463/EY (EYVL L 166, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös).

Menettely ja asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

29 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 5.7.2001 jättämällään kannekirjelmällä kantaja nosti EY 230 artiklan neljännen kohdan nojalla kanteen, jossa vaaditaan riidanalaisen päätöksen kumoamista.

30 Kantaja esitti samana päivänä jättämällään erillisellä asiakirjalla EY 242 artiklan nojalla hakemuksen riidanalaisen päätöksen 3 artiklan samoin kuin 4, 5, 6 ja 7 artiklan sikäli kuin niissä viitataan päätöksen 3 artiklaan täytäntöönpanon lykkäämiseksi siihen saakka, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut asiakysymyksen.

31 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hylkäsi asiassa T-151/01 R, Duales System Deutschland vastaan komissio, 15.11.2001 antamallaan määräyksellä (Kok. 2001, s. II-3295) riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä koskevan hakemuksen.

32 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 16.7., 19.7. ja 20.7.2001 kirjatuilla väliintulohakemuksilla Vfw AG, Landbell AG für Rückhol-Systeme (jäljempänä Landbell) ja BellandVision GmbH pyysivät saada osallistua tähän oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia. Väliintulohakemukset annettiin tiedoksi asianosaisille, jotka esittivät huomautuksensa asetetuissa määräajoissa.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (viides jaosto) 5.11.2001 antamalla määräyksellä edellä mainitut kolme yritystä hyväksyttiin asiassa väliintulijoiksi ja ne esittivät itsenäisesti huomautuksensa 7.2.2002.

34 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) päätti aloittaa suullisen käsittelyn ja esitti prosessinjohtotoimena asianosaisille eräitä kysymyksiä, joihin pyydettiin vastaamaan suullisesti istunnossa. Nämä kysymykset koskivat keräystoiminnan eri vaiheita ja edellytyksiä, joiden vallitessa omien järjestelmien ja kollektiivisten järjestelmien välillä saattaisi olla kilpailua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myös pyysi komissiota esittämään erään Saksan viranomaisten hallinnollisen menettelyn kuluessa esittämän asiakirjan. Komissio toimitti kyseisen asiakirjan 26.6.2006.

35 Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 11. ja 12.7.2006 pidetyssä istunnossa.

36 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

37 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Vfw vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkää kanteen.

39 Landbell vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

40 BellandVision vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

41 Ennen asianosaisten ja muiden osapuolten esittämien tutkittavaksi ottamista ja asiakysymystä koskevien väitteiden tutkimista, on syytä esittää riidanalaisen päätöksen sisältö.

A *Riidanalainen päätös*

42 Toisin kuin asetuksessa, jossa ei täsmennetä, onko mahdollista yhdistää oma järjestelmä ja kollektiivinen järjestelmä tai jopa käyttää useita kollektiivisia järjestelmiä myyntipakkausten takaisin ottamiseksi ja hyödyntämiseksi, riidanalaisessa päätöksessä lähtökohtana on se, että pakkausten valmistaja tai myyjä voi yhdistää eri järjestelmiä täyttääkseen sille kyseisen asetuksen nojalla kuuluvat velvoitteet.

43 Tältä osin komission oikeudellinen arviointi on kaksiosainen: ensimmäinen osa koskee DSD:n toiminnan arviointia suhteessa EY 82 artiklaan (ks. riidanalaisen päätöksen 65–160 perustelukappale ja 1 artikla) ja toisessa osassa tarkastellaan toimenpiteitä, joita käyttäen komissio voi asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan perusteella lopettaa todetun väärinkäytön (ks. riidanalaisen asetuksen 161–167 perustelukappale ja 3–7 artikla). Riidanalaisessa päätöksessä ei oteta kantaa DSD:n toiminnan laillisuuteen suhteessa EY 86 artiklan 2 kohtaan.

1. *Mahdollisuus yhdistää useita takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmiä pakkausasetuksessa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi*

44 Mahdollisuus käyttää useita takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmiä (jäljempänä yhdistetty järjestelmä) pakkausasetuksessa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi muodostaa edellytyksen riidanalaiselle päätökselle, jossa komissio esittää seuraavat kolme tilannetta (ks. riidanalaisen päätöksen 101 perustelukappale):

– tilanne 1 koskee tapausta, jossa valmistaja tai myyjä käyttää DSD:n (kansallista) kollektiivista järjestelmää osaa pakkauksiaan varten ja käyttää muuta (alueellista) kollektiivista järjestelmää loppuja pakkauksiaan varten

– tilanne 2 koskee tapausta, jossa valmistaja tai myyjä käyttää DSD-järjestelmää osaa pakkauksiaan varten ja käyttää omaa järjestelmää loppuja pakkauksiaan varten

– tilanne 3 koskee tapausta, jossa valmistaja tai myyjä uskoo kaikkien pakkaustensa jätehuollon Saksassa DSD:n kanssa kilpaileville järjestelmille mutta liittyy muissa jäsenvaltioissa Der Grüne Punkt -logoa käyttävään järjestelmään.

45 Riidanalaisessa päätöksessä esitetään useita seikkoja, joilla voidaan osoittaa yhdistettyjen järjestelmien käyttömahdollisuus. Siinä todetaan, että Saksan viranomaisten huomautuksista (ks. riidanalaisen päätöksen 20 perustelukappale) ilmenee, että asetus mahdollistaa oman järjestelmän ja kollektiivisen järjestelmän yhdistämisen siten, että kollektiiviseen järjestelmään osallistutaan ainoastaan koskien osaa kaupan pidettyjen pakkauksien keräystä. Tämän tilanteen osalta Saksan viranomai-

set täsmentävät, että kuluttajille ja viranomaisille on kuitenkin osoitettava selkeästi, mihin pakkauksiin sovelletaan velvoitetta ottaa pakkaus takaisin myymälässä tai sen välittömässä läheisyydessä ja mihin pakkauksiin mainittua velvoitetta ei sovelleta (riidanalaisen päätöksen 20 perustelukappale). Riidanalaisessa päätöksessä korostetaan myös, että Saksan viranomaisten aiemmasta vastauksesta ilmenee, että asetuksen 6 §:n 3 momentti ei merkitse sitä, että ainoastaan yhden järjestelmän käyttäminen on mahdollista. Saksan viranomaisten tarkoituksena ei koskaan ole ollut se, että Saksan koko alueelle tai jokaiseen Landiin voidaan perustaa ainoastaan yksi kollektiivinen järjestelmä (ks. riidanalaisen päätöksen 23 perustelukappale).

46 Saksan viranomaisten huomautusten johdosta voidaan näin ollen todeta, että asetuksen vaihtoehtoinen esittämistapa, jonka mukaan pakkausten valmistaja tai myyjä voi käyttää velvoitteidensa noudattamiseksi omaa järjestelmää tai kollektiivista järjestelmää, ei ole ristiriidassa yhdistetyn järjestelmän kanssa. Täten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantaja ei nyt esillä olevassa asiassa riitauta pakkausten valmistajan tai myyjän mahdollisuutta käyttää yhdistettyä järjestelmää vaan paremminkin sen, kuinka komissio on arvioinut kantajan toimintaa sekä EY 82 artiklan että asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan osalta.

2. *EY 82 artiklaa koskeva arviointi*

47 Riidanalaisen päätöksen mukaan DSD on ainoa yritys, joka tarjoaa koko Saksan alueen kattavaa kollektiivista järjestelmää ja DSD-järjestelmällä kerätään Saksassa noin 70 prosenttia myyntipakkauksista ja noin 82 prosenttia kuluttajien myyntipakkauksista (ks. riidanalaisen päätöksen 95 perustelukappale). Nyt esillä olevassa asiassa ei kiistetä DSD:n määräävää markkina-asemaa.

48 Esillä olevassa asiassa riidanalaisessa päätöksessä kuvattu määräävän markkina-aseman väärinkäyttö perustuu siihen seikkaan, että lisenssimaksu, jota DSD perii DSD-järjestelmään liittyneiltä pakkausten valmistajilta ja myyjiltä, ei riipu järjestel-

män todellisesta käytöstä vaan se lasketaan niiden Der Grüne Punkt -logolla varustettujen pakkausten määrän perusteella, jotka mainitut valmistajat ja myyjät saattavat markkinoille Saksassa (sopimuksen 4 §:n 1 momentti ja 5 §:n 1 momentti). DSD-järjestelmään liittyvien valmistajien ja myyjien on kuitenkin merkittävä Der Grüne Punkt -logo kaikkiin Saksassa kulutettaviksi tarkoitettuihin DSD:lle ilmoitettuihin pakkauksiin (sopimuksen 3 §:n 1 momentti). Päätöksen mukaan DSD väärinkäyttää määräävää markkina-asemaansa, koska se ei sido sopimuksen mukaan maksettavaa lisenssimaksua DSD-järjestelmän todelliseen käyttöön. Komission DSD:n asiakkaiden ja kilpailijoiden kanteluiden perusteella suorittamasta tutkimuksesta ilmenee, että DSD:lle suoritettavan lisenssimaksun laskutapa estää DSD-järjestelmän eräiden asiakkaina olevien pakkausten valmistajien pyrkimyksen käyttää omaa järjestelmäänsä tai muuta kollektiivista järjestelmää huolehtiakseen osasta kaupan pitämiään pakkauksia (ks. riidanalaisen päätöksen 100–102 perustelukappale).

49 Tältä osin riidanalaisessa päätöksessä katsotaan, että DSD:n ehdottama ratkaisu, eli Der Grüne Punkt -logon käytöstä luopuminen niissä pakkauksissa, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmään vaan johonkin muuhun – omaan tai kollektiiviseen – järjestelmään, on "monissa tapauksissa" mahdotonta taloudellisten realiteettien johdosta (riidanalaisen päätöksen 103 perustelukappale). Tällainen ratkaisu edellyttäisi nimittäin etikettien kiinnittämistä pakkauksiin valikoivasti (Der Grüne Punkt -logolla varustettuna tai ilman sitä), mikä merkitsisi huomattavaa lisäkustannusta silloin, kun käytetään ulkoasultaan yhtenäisiä pakkauksia tai erilaisia myyntikanavia (ks. riidanalaisen päätöksen 104 ja 105 perustelukappale). Lisäksi tällainen ratkaisu edellyttäisi, että yhdistettyä järjestelmää käyttävät pakkausten valmistajat ja myyjät varmistuvat siitä, että pakkaukset, joissa käytetään Der Grüne Punkt -logoa, todella palautetaan paikkoihin, joista DSD-järjestelmä kerää kyseisiä pakkauksia, ja että pakkaukset, joissa ei ole mainittua logoa, palautetaan paikkoihin, joissa muut järjestelmät vastaavat niiden takaisinotosta, mikä olisi käytännössä mahdotonta (ks. riidanalaisen päätöksen 106 perustelukappale). Lopuksi, kun otetaan huomioon, että usein loppukuluttaja päättää vasta pakatun tuotteen ostettuaan tai jopa vasta sen käytettyään, toimittaako se pakkauksen kotitaloutensa läheisyyteen sijoitettuun kollektiiviseen järjestelmään vai toimittaako se sen myyntipaikkaan palauttaakseen sen omaan järjestelmään, Der Grüne Punkt -logolla varustettujen pakkausmäärien oikea kohdentaminen tietyntyyppiseen keräysjärjestelmään olisi tällöin mahdotonta (ks. riidanalaisen päätöksen 107 perustelukappale).

50 Komissio katsoo riidanalaisessa päätöksessä, että väärinkäytöksen vaikutukset, jotka ovat varsin huomattavat logon käyttöä koskevaan sopimukseen liittyvää lisenssimaksua koskevan järjestelmän osalta, ilmenevät kaksinkertaisina. Yhtäältä saattamalla lisenssimaksu riippuvaiseksi yksinomaan logon käytöstä, DSD asettaa yritykset, jotka eivät käytä pakkausten hävittämisvelvoitteesta vapauttavaa palvelua tai käyttävät sitä ainoastaan osaan pakkauksista, hintojen ja kauppaehtojen osalta kohtuuttomaan asemaan. Johtuen palvelun tarjoamisen kustannusten ja siitä perittävän hinnan välisestä kohtuuttomasta erosta kyseessä on EY 82 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu määräävän markkina-aseman väärinkäyttö (ks. riidanalaisen päätöksen 111–113 perustelukappale). Toisaalta logon käyttöä koskevalla sopimuksella määritellystä lisenssimaksujärjestelmästä johtuen järjestelmään liittyneiden yritysten ei ole taloudellisesti kannattavaa liittyä omaan järjestelmään tai kilpailevaan kollektiiviseen järjestelmään, koska tällaisten yritysten olisi joko suoritettava lisenssimaksu DSD:lle ja tämän lisäksi maksettava korvaus kilpailijalle tai otettava käyttöön erilliset pakkauslinjat ja myyntikanavat. Lisenssimaksujärjestelmällä vaikeutetaan täten DSD-järjestelmän kanssa kilpailevien järjestelmien markkinoille pääsyä (ks. riidanalaisen päätöksen 114 ja 115 perustelukappale).

51 Komissio kuvailee täsmällisemmin sopimukseen perustuvasta lisenssimaksusta aiheutuvan väärinkäytöksen edellä mainituissa kolmessa tilanteessa. Tilanteen 1 osalta – jossa on kyse yhdistetystä järjestelmästä, jossa käytetään sekä DSD:n kansallista kollektiivista järjestelmää että muuta alueellista kollektiivista järjestelmää – riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että tämä mahdollisuus edellyttää tällä hetkellä joko erilaisen merkinnän käyttöä käytetyn järjestelmän mukaan tai molempien järjestelmien perusteella kannettavan lisenssimaksun maksamista. Niinpä se seikka, että DSD edellyttää lisenssimaksun suorittamista koko Saksassa markkinoille saatettujen pakkausten määrän perusteella, johtaa siihen, että alueelliseen kollektiiviseen järjestelmään osallistuminen ei voi olla taloudellisesti mitenkään kannattavaa (ks. riidanalaisen päätöksen 118–123 perustelukappale).

52 Tämän ongelman ratkaisemiseksi DSD sitoutui hallinnollisen menettelyn puitteissa (ks. riidanalaisen päätöksen 58 ja 59 perustelukappale) soveltamaan logon käyttöä koskevaa sopimusta siten, että kyseessä olevat valmistajat ja myyjät voivat osallistua muuhun kollektiiviseen järjestelmään koskien osaa niiden pakkauksista sillä edellytyksellä, että ne osoittavat, ettei Der Grüne Punkt -merkin tavaramerkkisuojaa loukata. Koska DSD kieltäytyi poistamasta tavaramerkkisuojaa koskevaa edellytystä

– jota koskeva maininta ei lisäksi ollut yksiselitteinen – riidanalaisessa päätöksessä katsottiin, että kyseinen sitoumus ei riittänyt poistamaan komission esitettämiä epäilyksiä (ks. riidanalaisen päätöksen 122 ja 123 perustelukappale).

53 Tilanteen 2 osalta – jossa on kyse yhdistetystä järjestelmästä, jossa käytetään sekä omaa järjestelmää että DSD-järjestelmää – riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että se seikka, että DSD edellyttää lisenssimaksun suorittamista koko Saksassa markkinoille saatettujen pakkausten määrästä, johtaa siihen, että osallistuminen omaan järjestelmään ainoastaan osalla edellä mainituista pakkauksista on mahdotonta (ks. riidanalaisen päätöksen 124–128 perustelukappale).

54 Tämän ongelman ratkaisemiseksi DSD sitoutui hallinnollisen menettelyn puitteissa (ks. riidanalaisen päätöksen 60 ja 61 perustelukappale) olemaan perimättä sopimuksen mukaista lisenssimaksua siitä osasta pakkauksia, jotka otettiin takaisin oman järjestelmän puitteissa sillä edellytyksellä, että tästä kuitenkin esitetään näyttö. DSD täsmensi sitoumuksessaan myös, että Der Grüne Punkt -logon käyttö oli edelleen rajoitettu ainoastaan DSD-järjestelmässä takaisin otettuihin pakkauksiin eikä logoa täten saatu käyttää omassa järjestelmässä takaisin otetuissa pakkauksissa. Komissio katsoi, että käytännössä olisi tuskin mahdollista ottaa käyttöön erillisiä pakkauslinjoja ja myyntikanavia, koska oli lähes mahdotonta, että pakkausten valmistaja tai myyjä kykenee määrittämään tuossa vaiheessa, mitkä pakkaukset kuluttaja tulee toimittamaan kollektiiviseen järjestelmään ja mitkä se aikoo toimittaa omaan järjestelmään. Täten komissio katsoi, että tämä sitoumus ei riittänyt poistamaan epäilyksiä, joita sillä oli kilpailutilanteesta (ks. riidanalaisen päätöksen 127 ja 128 perustelukappale).

55 Tilanteen 3 osalta – jossa yritys ei osallistu DSD-järjestelmään Saksassa mutta osallistuu jossain muussa jäsenvaltiossa takaisinottoa ja hävittämistä koskevaan

järjestelmään, joka käyttää Der Grüne Punkt -logoa, missä tapauksessa DSD voi vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa – riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että DSD:n hallinnollisen menettelyn kuluessa antaman sitoumuksen ja lausunnon ansiosta voidaan ratkaista komissio tältä osin yksilöimät ongelmat (ks. riidanalaisen päätöksen 62–64 ja 129–135 perustelukappale).

56 Riidanalaisessa päätöksessä täsmennetään, että todettua väärinkäyttöä ei voida perustella sillä, että asetuksen säännökset eivät väitetysti mahdollista sitä, että Der Grüne Punkt -logoa käytetään pakkauksissa, joiden osalta mitään jätehuoltovelvoitteiden vastattavaksi ottamista koskevaa palvelua ei suoriteta (ks. riidanalaisen päätöksen 136–142 perustelukappale). Väärinkäyttöä ei voida myöskään perustella Der Grüne Punkt -logon erottamiskyvyn säilyttämisen välttämättömyydellä (ks. riidanalaisen päätöksen 143–153 perustelukappale). Tältä osin riidanalaisessa päätöksessä viitataan Kammergericht Berlinin (Berliinin alueellinen tuomioistuin, Saksa) 14.6.1994 antamaan tuomioon ja todetaan, että Der Grüne Punkt -logon olennainen tehtävä täyttyy, "jos se ilmaisee kuluttajalle, että tällä on mahdollisuus antaa pakkaus DSD:n käsiteltäväksi". Täten kyseisen logon tehtävä ei edellytä, että logoa käytetään ainoastaan pakkauksissa, joista DSD-järjestelmä vastaa, mikäli kyseinen järjestelmä kerää ainoastaan osan pakkauksista (ks. riidanalaisen päätöksen 145 perustelukappale).

57 Riidanalaisessa päätöksessä todetaan myös, että riidanalaista sopimusperusteista lisenssimaksua koskevista yksityiskohdista aiheutuva määräävän markkina-aseman väärinkäyttö on omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kun otetaan huomion pakkausten takaisinottoa ja hyödyntämistä Saksassa ja yhteismarkkinoilla koskevat olosuhteet (ks. riidanalaisen päätöksen 155–160 perustelukappale). Lisäksi vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ei ole kiistetty esillä olevassa asiassa.

58 Johtopäätöksenä EY 82 artiklaa koskevasta arvioinnista riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että eräissä tilanteissa DSD:n menettely vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen

myyntipakkausten kokonaismäärästä muodostaa määräävän markkina-aseman väärinkäytön. Tätä EY 82 artiklan rikkomista kuvataan riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa seuraavasti:

"[DSD:n] menettely vaatia logon käyttöä koskevan sopimuksen 4 §:n 1 kohdan 1 alakohdan ja 5 §:n 1 kohdan 1 alakohdan perusteella lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt [-logolla] varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä on yhteismarkkinoille soveltumatonta, kun pakkausasetuksen velvoittamat yritykset

a) käyttävät DSD:n tarjoamaa [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 2 §:n mukaista velvoitteista vapauttavaa palvelua ainoastaan osalle pakkausmäärästä [tilanteet 1 ja 2] tai eivät käytä sitä ollenkaan, mutta saattavat Saksassa markkinoille pakkauksen, joka on samanlainen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa toisessa jäsenvaltiossa markkinoilla olevan pakkauksen kanssa ja osallistuu Der Grüne Punkt [-merkillä] varustettuun takaisinottojärjestelmään [tilanne 3] sekä

b) osoittavat, että ne täyttävät pakkausasetuksen mukaiset [takaisinottovelvoitteensa] – – kilpailevien [kollektiivisten] järjestelmien tai omien [järjestelmien] avulla niiden pakkausmäärien tai osamäärien suhteen, joille ne eivät käytä vapauttavaa palvelua."

3. *Asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohtaa koskeva arviointi*

59 Sen jälkeen kun riidanalaisessa päätöksessä on todettu määräävän markkina-aseman väärinkäytön olevan olemassa, siinä määritetään asetuksen N:o 17 3 artiklan

1 kohdan mukaisesti se, kuinka DSD:n on lopetettava todettu rikkominen (ks. riidanalaisen päätöksen 161–167 perustelukappale ja 2–7 artikla).

60 Merkittävimmässä näistä toimenpiteistä velvoitetaan DSD olemaan perimättä lisenssimaksua Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten siitä määrästä, jota jätehuoltovelvoitteen vastattavaksi ottamista koskeva palvelu ei koske ja joiden osalta pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet täytetään muulla tavoin. Sikäli kuin on kyse tilanteista 1 ja 2, tämä toimenpide esitetään riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa seuraavasti:

"DSD:n on sitouduttava kaikkien [logon] käyttöä koskevan sopimuksen tehneiden osapuolien suhteen siihen, että se ei peri lisenssimaksua Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt [-logolla] varustettujen myyntipakkausten siitä määrästä, jota [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 2 §:n mukainen velvoitteista vapauttava palvelu ei koske ja joiden osalta pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet osoitetaan jälkikäteen muulla tavoin täytetyiksi.

Ensimmäisen kohdan mukainen velvoite korvaa [logon] käyttöä koskevan sopimuksen 4 §:n 1 kohdan 2 alakohdan mukaisen poikkeusjärjestelyn."

61 Lisäksi komissio esittää riidanalaisen päätöksen 5 artiklassa eri tilanteita koskevat seuraavanlaiset näyttövaatimukset:

"1. [Tilanne 1:] Jos kyseessä on osittainen tai täysimittainen osallistuminen – – kilpailevaan [kollektiiviseen] järjestelmään, osoitukseksi pakkausasetuksen 3 ja

4 artiklassa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämisestä muulla tavoin riittää järjestelmän ylläpitäjän vakuutus siitä, että kyseinen pakkausmäärä osallistuu kilpailevaan järjestelmään.

2. [Tilanne 2:] Jos kyseessä on osittainen tai täysimittainen osallistuminen omaan [järjestelmään], osoitukseksi riittää jälkikäteen toimitettava riippumattoman asiantuntijan lausunto siitä, että talteenotto- ja kierrätysvaatimukset on kyseisen pakkausmäärän osalta täytetty. Lausunto voidaan osoittaa joko yksittäisille valmistajille tai jakelijoilla taikka oman [järjestelmän] valinneelle yhteisölle.

3. DSD ei voi vaatia, että lausunto annetaan aikaisemmin kuin pakkausasetuksessa säädetään.

4. [DSD:lle esitettävien todisteiden osalta] pakkausasetuksen senhetkisestä toisinnosta riippumatta – – riittää, että [DSD:lle esitettävässä lausunnossa] vahvistetaan sopimuspuolen täyttäneen takaisinotto- ja kierrätysvaatimukset tietyn pakkausmäärän osalta.

5. Jos lausunto sisältää muita tietoja, nämä voidaan poistaa.

6. Sekä järjestelmän ylläpitäjän vakuutus että riippumattoman asiantuntijan lausunto voidaan korvata tilintarkastajan lausunnolla, jossa vahvistetaan jälkikäteen, että tietty pakkausmäärä täyttää pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet.

7. [Logon] käyttöä koskevan sopimuksen muita määräyksiä ei voida käyttää tavalla, joka johtaisi DSD:lle toimitettavien todisteiden tiukentamiseen."

62 Päätöksen 4 artikla koskee tilanteen 3 mukaista erityistapausta:

"1. DSD ei saa periä lisenssimaksua pakkauksista, jotka toisessa jäsenvaltiossa osallistuvat Der Grüne Punkt [-logoa] käyttävään keräys- ja kierrätysjärjestelmään ja jotka [logoa] käyttäen saatetaan pakkausasetuksen soveltamisalan piirissä markkinoille, jos pakkausasetuksen mukaiset velvoitteet osoitetaan täytetyksi muilla tavoin kuin osallistumalla DSD:n perustamaan pakkausasetuksen 6 §:n 3 kohdan mukaiseen järjestelmään.

2. DSD voi vaatia, että lisenssimaksun perimättä jättämisen edellytyksenä on, että 1 kohdassa tarkoitetussa pakkauksessa on Der Grüne Punkt [-logon] läheisyydessä loppukäyttäjälle tarkoitettu selkeä kirjallinen tai muu soveltuva merkintä siitä, että pakkaus ei osallistu DSD:n perustamaan pakkausasetuksen 6 §:n 3 kohdan mukaiseen järjestelmään.

3. Jos merkinnän selkeydestä ollaan eri mieltä, osapuolten on viikon kuluessa siitä, kun niistä toinen tai ne molemmat ovat todenneet erimielisyyden, pyydettävä komissiota nimittämään asiantuntija.

4. Asiantuntija saa tehtäväkseen selvittää neljän viikon kuluessa, riittävätkö osapuolten keskustelemat merkintätavat täyttämään 2 kohdassa tarkoitetut vaatimukset ottaen huomioon pakkauksen perustehtävä – –"

63 Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumia on tutkittava tämän asiayhteyden valossa.

B *Kanteen tutkittavaksi ottaminen*

1. *Kanteen tutkittavaksi ottaminen sikäli kuin se kohdistuu riidanalaisen päätöksen 4 artiklaan*

64 Komissio väittää, että kanteessa vaaditaan riidanalaisen päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan mainitsematta 4 artiklassa esitettyä erityistilannetta, joka on erotettavissa riidanalaisen päätöksen muusta osasta. Se, että kantaja ei mainitse mitään tältä osin, ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan määräysten mukaista ja kanne on komission mukaan jätettävä tutkimatta sikäli kuin se kohdistuu riidanalaisen päätöksen 4 artiklaan.

65 Kantaja väittää, että työjärjestyksessä asetettujen vaatimusten mukaisesti kanteeseen sisältyy sellainen selkeä ja täsmällinen yhteenveto tosiseikoista ja oikeudellisista perusteista, jonka perusteella komissio voi valmistella puolustuksensa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harjoittaa valvontaansa (asia T-85/92, De Hoe v. komissio, määräys 28.4.1993, Kok. 1993, s. II-523, 20 kohta). Täsmällisemmin ilmaistuna kanteessa luetellaan syyt, joiden johdosta logon käyttöä koskevan sopimuksen riidanalaisia määräyksiä ei voida pitää EY 82 artiklan mukaisena väärinkäyttönä, minkä johdosta riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa säädetyillä toimenpiteillä ei ole enää mitään perustaa.

66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että riidanalaisessa päätöksessä kuvaillaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttö (1 artikla) ja asetetaan tämän johdosta DSD:lle tiettyjä velvoitteita kyseisen väärinkäytön lopettamiseksi (3–7 artikla). Riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa komissio asettaa erityisesti

velvoitteen, jolla pyritään päättämään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö tilanteessa, jossa valmistaja ja myyjä aikoo saattaa markkinoille pakkauksia muussa jäsenvaltiossa kuin Saksassa liittymällä takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmään, joka käyttää Der Grüne Punkt -logoa, mutta täyttää Saksassa markkinoille saatettujen samojen pakkausten osalta velvoitteensa osallistumatta DSD-järjestelmään.

67 Ensimmäisellä kanneperusteellaan, joka perustuu EY 82 artiklan rikkomiseen, kantaja vaatii riidanalaisen päätöksen kumoamista sikäli kuin siinä on virheellisesti todettu määräävän markkina-aseman väärinkäytön olemassaolo. Mikäli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyisi tämän kanneperusteen, kaikki DSD:lle riidanalaisella päätöksellä mainitun väärinkäytön lopettamiseksi asetetut velvoitteet olisi kumottava ilman, että on tarpeen tutkia mainitun päätöksen 4 artiklassa tarkoitettua erityistilannetta.

68 Vastaavasti toisessa kanneperusteessaan, joka perustuu asetuksen N:o 17 3 artiklan rikkomiseen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen, kantaja vaatii riidanalaisen asetuksen 4 artiklassa asetetun velvoitteen kumoamista, koska edellytys on sen mukaan kohtuuton, kun otetaan huomioon mahdollisuus käyttää pakkauksissa etikettejä valikoivasti tai luopua "Der Grüne Punkt" -merkin käytöstä, koska edellytys johtaisi siihen, että DSD velvoitetaan suorittamaan palvelujaan siten, että se saa korvauksen vasta myöhemmin, ja koska sillä suljetaan pois lisenssimaksun suorittaminen pelkästään merkin käytön johdosta.

69 Täten on todettava, että kanne täyttää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa asetetut muotovaatimukset ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi täten harjoittaa valvontavaltaansa. Komission pyyntö kanteen tutkimatta jättämisestä sikäli kuin kanne kohdistuu riidanalaisen päätöksen 4 artiklaan on täten hylättävä.

2. *Kanneperusteiden esittäminen asian käsittelyn kuluessa*

70 Komissio väittää, että vastauskirjelmässä esitetään kolme uutta kanneperustetta, joissa on kyse logon käyttöä koskevan sopimuksen uudenlaisesta tulkinnasta (ks. jäljempänä 115 kohta), moitteista sen seikan johdosta, että riidanalaisessa päätöksessä olevassa tosiseikkojen kuvauksessa lainattiin pakkausasetuksen vanhaa versiota, ja siitä, että kuluttaja ei voi pyytää omia järjestelmiä keräämään pakkauksia kotinsa läheisyydestä. Nämä kanneperusteet on komission mukaan jätettävä tutkimatta.

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että sen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Tältä osin peruste, jolla laajennetaan aikaisemmin, nimenomaisesti tai implisiittisesti, esitettyä perustetta ja jolla on läheinen yhteys tähän perusteeseen, on otettava tutkittavaksi (ks. asia T-195/00, Travelex Global and Financial Services ja Interpayment Services v. komissio, tuomio 10.4.2003, Kok. 2003, s. II-1677, 33 ja 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

72 Nyt esillä olevassa asiassa komission kritiikin kohteena olevat väitetysti uudet kanneperusteet ovat tosiasiallisesti vain argumentteja, joita kantaja esitti vastauksena väitteisiin, joita komissio esitti EY 82 artiklan rikkomista koskevaan ensimmäiseen kanneperusteeseen liittyvän puolustuksen yhteydessä.

73 Tämän seurauksena komission esittämä prosessiväite, joka koskee uusien kanneperusteiden esittämistä asian käsittelyn kuluessa, on hylättävä.

3. *Kantajan esittämien eräiden liitteiden huomioon ottaminen*

a) C. Weidemannin laatimat liitteet

74 Komissio korostaa, että Weidemannin, joka on eräs DSD:n asianajajista, laatimat liitteet, jotka koskevat pakkausteollisuuden ympäristöhallintoa Saksassa (kannekirjelmän liite A) ja DSD-järjestelmän perusteluja EY 86 artiklan suhteen (vastauskirjelmän liite A), sisältävät selvityksiä, joita ei esitetä kantajan kirjelmissä. Niinpä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tule ottaa näitä liitteitä huomioon, koska väitettä lainsäädännön loukkaamisesta ei voida esittää pelkällä viittauksella liitteisiin.

75 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenkäytön varmistamiseksi kanne voidaan ottaa tutkittavaksi vain, jos ne olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin se perustuu, käyvät ilmi ainakin pääpiirteittäin itse kannekirjelmästä ja ne on esitetty johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi (yhdistetyt asiat 19/60, 21/60, 2/61 ja 3/61, Société Fives Lille Cail ym. v. korkea viranomainen, tuomio 15.12.1961, Kok. 1961, s. 561, 588 ja asia T-87/05, EDP v. komissio, tuomio 21.9.2005, Kok. 2005, s. II-3745, 155 kohta oikeuskäytäntöviitauksineen). Vaikka tältä osin kannekirjelmää voidaankin tukea ja täydentää tietyiltä osin viittaamalla sen liitteenä olevien asiakirjojen kohtiin, yleisluonteisella viittauksella muihin asiakirjoihin – vaikka nämä olisivatkin kannekirjelmän liitteenä – ei voida korjata sellaisten olennaisten oikeudellisten argumenttien puuttumista, jotka työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan mukaan on esitettävä kannekirjelmässä (asia T-154/98, Asia Motor France ym. v. komissio, määräys 21.5.1999, Kok. 1999, s. II-1703, 49 kohta ja em. asia EDP v. komissio, tuomion 155 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että Weidemannin laatimat liitteet, jotka koskevat pakkausteollisuuden ympäristösuunnittelua Saksassa ja kantajan järjestelmän perusteluja EY 86 artiklan suhteen, ovat todellisia oikeudenkäyntikirjelmiä, jotka eräs DSD:tä edustavista asianajajista on esittänyt ensimmäisen oikeusasteen

tuomioistuimessa. Mainituissa liitteissä esitettyjen olennaisten oikeudellisten argumenttien on näin ollen sisällyttävä kanne- tai vastauskirjelmään, joissa niiden sisällön tukemiseksi tai täydentämiseksi viitataan kyseisten liitteiden otteisiin eikä ainoastaan viitata yleisluonteisesti kyseisiin liitteisiin.

77 Mainitessaan ensimmäisen näistä liitteistä kantaja ainoastaan toteaa – esittämättä muita selvityksiä – että johtopäätös, johon Weidemann päätyy pakkausteollisuuden ympäristösuunnittelusta Saksassa esittämänsä selvityksen päätteeksi, on sama kuin kannekirjelmässä esitetty johtopäätös, mutta ei kuitenkaan mainitse, mihin täsmällisiin kohtiin kyseistä 54-sivuista liitettä asiassa viitataan.

78 Pakkausteollisuuden ympäristösuunnittelua Saksassa koskeva liite on otettava huomioon ainoastaan tämän yhden maininnan osalta, josta ilmenee, että liitteen laatija on yhtä mieltä kannekirjelmässä esitetyn arvioinnin kanssa.

79 Weidemannin laatiman toisen liitteen osalta, joka koskee DSD-järjestelmän perusteltavuutta EY 86 artiklaan nähden, on todettava, että tämä 58-sivuinen liite esitettiin "täydentävänä asiakirjana" samalla kuin vastaus, jossa viitataan "täysin siihen, mitä liitteessä esitetään niiden kanneperusteiden osalta, jotka koskevat EY 86 artiklaa".

80 Lähtökohtaisesti tällaisia mainintoja ei voida pitää edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla riittävinä, koska yleisluonteisella viittauksella liitteeseen ei voida korjata sellaisten olennaisten oikeudellisten argumenttien puuttumista, jotka on esitettävä kannekirjelmässä. Vastauksessa kuitenkin esitetään kyseisen liitteen sisällöstä suppea yhteenveto, jolla täydennetään kannekirjelmässä tältä osin esitettyjä argumentteja ja joka itsessään mahdollistaa sen, että komissio voi valmistella puolustuksensa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkia kolmannen kanneperusteen, joka koskee EY 86 artiklan 2 kohdan rikkomista.

81 Tässä tilanteessa on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottaa liitteen, joka koskee kantajan järjestelmän perusteltavuutta EY 86 artiklaan nähden, huomioon ainoastaan siltä osin kuin se koskee täsmälleen niitä argumentteja, jotka DSD on kirjelmissään nimenomaisesti esittänyt.

b) Vastauskirjelmän liitteenä olevat kaksi mielipidetutkimusta

82 Komissio väittää, että vastoin työjärjestyksen 48 artiklan 1 kohtaa kantaja ei ole perustellut sitä, miksi se esitti myöhässä lisänäytön, joka koostui muun muassa kahdesta vastaukseen liitetystä mielipidetutkimuksesta.

83 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajan vastauksessaan esittämät mielipidetutkimukset eivät ole työjärjestyksen 48 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua lisänäyttöä vaan niillä pyrittiin tukemaan väitteitä, jotka vastauksessa esitettiin vastauksena komission väitteille, jotka koskevat Der Grüne Punkt -merkillä ja loppukuluttajalla pakkausten takaisinotossa ja hyödyntämisessä olevaa roolia.

84 Tämän johdosta komission vaatimus vastaukseen liitettyjen mielipidetutkimusten tutkimatta jättämisestä on hylättävä.

C *Asiakysymys*

85 Kantaja esittää kanteensa tueksi kolme kanneperustetta. Ensimmäinen perustuu EY 82 artiklan rikkomiseen. Toinen koskee asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan rikkomista. Kolmas kanneperuste koskee EY 86 artiklan 2 kohdan rikkomista.

1. *Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 82 artiklan rikkomista*

a) Ilmaista pakkolisenssiä koskevat alustavat huomautukset

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

86 Kantaja väittää, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa komissio velvoittaa sen myöntämään Der Grüne Punkt -merkkiinsä "ilmaisen pakkolisenssin" yrityksille, jotka liittyvät sen järjestelmään, sikäli kuin kyseistä merkkiä vastaavaa logoa voidaan päätöksen johdosta vastedes käyttää kaikissa pakkauksissa riippumatta kyseessä olevasta takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmästä. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan pakkolisenssi immateriaalioikeuksien käyttämiseen voidaan myöntää ainoastaan "poikkeuksellisissa olosuhteissa", eli kun evätty lisenssi koskee sellaisten immateriaalioikeuksien käyttämistä, joiden osalta lisenssi on välttämätön kyseessä olevan toiminnan harjoittamiseksi, ja lisenssistä kieltäytymisellä estetään kaikki kilpailu johdannaisilla markkinoilla ja kun kyseinen kieltäytyminen ei ole objektiivisesti perusteltua (yhdistetyt asiat C-241/91 P ja C-242/91 P, RTE ja ITP v. komissio, ns. Magill-tapaus, tuomio 6.4.1995, 50–56 kohta ja asia C-7/97, Bronner, tuomio 26.11.1998, Kok. 1998, s. I-7791, 39 kohta). Koska nyt esillä olevassa asiassa ei ole näytetty toteen mitään edellä mainituista olosuhteista, mitään määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ei voida määrittää EY 82 artiklan perusteella. Tämän väitteensä tueksi kantaja esittää pääpiirteissään seuraavat perusteet: ensinnäkin Der Grüne Punkt -merkki ei ole välttämätön DSD-järjestelmän kanssa kilpailevaan järjestelmään osallistumiseksi, toiseksi riidanalaisilla sopimusmääräyksillä ei estetä kilpailua ja kolmanneksi DSD:n toimintaa voidaan perustella useilla objektiivisilla syillä, kuten tarpeella täyttää asetuksen tavoitteet, tarpeella säilyttää Der Grüne Punkt -merkin, jonka osalta ei voida tavaramerkkioikeudellisesti arvioituna myöntää pakkolisenssiä, eri käyttötarkoitukset ja tarpeella mahdollistaa DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta.

87 Komissio toteaa väliintulijoiden tukemana, että riidanalaisella päätöksellä ei velvoiteta DSD:tä myöntämään kansainvälisen oikeuden samoin kuin yhteisön oikeuden vastaisia ilmaisia pakkolisenssejä. Kuvattu väärinkäyttö on seurausta pelkästään siitä seikasta, että lisenssimaksujärjestelmä on EY 82 artiklan vastainen sikäli kuin DSD edellyttää, että sille suoritetaan korvaus palvelusta, jota se ei suorita ja jonka osalta on osoitettu, että siitä on vastannut toinen järjestelmä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

88 Ensimmäisellä kanneperusteellaan, jossa on kyse EY 82 artiklasta, kantaja riitauttaa ne seuraukset, joita asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan perusteella riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa kuvatun määräävän markkina-aseman väärinkäytön lopettamiseksi (ks. edellä 58 kohta) määrättävän velvoitteen, sellaisena kuin se on kuvattu riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa (ks. edellä 60 kohta), täytäntöönpanosta aiheutuisi. Kantajan mukaan päätöksen 3 artiklassa kuvattu velvoite pakottaa sen myöntämään Der Grüne Punkt -merkin "ilmaisen pakkolisenssin" sellaisia pakkauksia varten, jotka on tarkoitettu hävitettäviksi DSD-järjestelmän kanssa kilpailevien järjestelmien toimesta.

89 Samalla, kun kantaja esittää kritiikkiä tällaisen pakkolisenssin laillisuudesta, se väittää, että Der Grüne Punkt -merkki ei ole välttämätön DSD-järjestelmän kanssa kilpailevaan järjestelmään osallistumiseksi (ks. jäljempänä 93 kohta) ja että riidanalaisilla sopimusmääräyksillä ei estetä kilpailua (ks. jäljempänä 95 kohta). Nämä argumentit merkitsevät sen väittämistä, että DSD:n toiminnalla, sellaisena kuin se on kuvattu riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa, ei ole vaikutusta kilpailuun eikä se täten merkitse EY 82 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

90 Kantaja väittää myös, että logon käyttöä koskevassa sopimuksessa määritelty lisenssimaksujärjestelmä on perusteltu syistä, jotka liittyvät asetukseen (ks. jäljempänä 98–101 kohta), tavaramerkkiä koskeviin oikeuksiin (ks. jäljempänä

103–114 kohta) ja tarpeeseen varmistaa DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta (ks. jäljempänä 115 ja 116 kohta). Nämä syyt muodostavat vastaavasti objektiiviset perusteet lisenssimaksujärjestelmälle, josta on kyse päätöksen 1 artiklassa kuvatussa väärinkäytössä, ja kyseistä järjestelmää ei täten voida pitää väärinkäyttönä EY 82 artiklan kannalta arvioituna.

91 Niinpä sen sijaan, että tutkittaisiin niitä seurauksia, joihin kantajan riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa asetettua velvollisuutta – eli "ilmaista pakkolisenssiä", kuten DSD asian ilmaisee – koskevat väitteet, jotka kuuluvat asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevan toisen kanneperusteen piiriin, voisivat antaa aihetta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi ensimmäisen kanneperusteen – jossa on kyse EY 82 artiklasta – yhteydessä on rajoitettava pelkästään väitteisiin, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa kuvattua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Mikäli kyseessä ei nimittäin ole EY 82 artiklassa tarkoitettu määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, riidanalaisen päätöksen 3 artikla on asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan nojalla perusteeton, koska lopetettavaa rikkomista ei enää ole olemassa. Mikäli sitä vastoin kyseessä on määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, komissiolla on asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan nojalla valta velvoittaa kyseessä oleva yritys lopettamaan todettu rikkominen.

92 Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat riidanalaisessa päätöksessä kuvatusta määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä on esitettävä tätä taustaa vasten.

b) Määräävää markkina-asemaa koskevat asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

i) Kysymys siitä, että Der Grüne Punkt -merkkiä ei ole välttämätöntä käyttää DSD-järjestelmän kanssa kilpailevaan järjestelmään osallistumiseksi

93 Kantaja väittää ensinnäkin, että sen merkin pakkolisenssi ei ole mitenkään edellä mainitussa Magill tapauksessa annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla välttämä-

töntä, jotta pakkausten valmistaja tai myyjä voi valita kilpailevan järjestelmän käyttämisen (tuomion 50 kohta ja em. asia Bonner, tuomion 41 kohta). Komissio toteaa tältä osin riidanalaisessa päätöksessä kuitenkin ainoastaan, että olisi "kätevämpää ja yksinkertaisempaa" vain käyttää DSD:n merkkiä pakkauksissa, joiden osalta käytetään kilpailevaa järjestelmää, jotta vältettäisiin pakkausten eriytetystä merkinnästä aiheutuvat lisäkustannukset (ks. riidanalaisen päätöksen 103–105 perustelukappale). Kantaja korostaa tältä osin, että käytettäessä DSD-järjestelmän kanssa kilpailevaa muuta järjestelmää, Der Grüne Punkt -logo voidaan merkitä tai jättää merkitsemättä pakkauksiin sen mukaan, mitä järjestelmää käytetään. Tällaista menetelmää käytetään viinialalla, jossa DSD:n merkillä varustetaan ainoastaan pullot, jotka myydään vähittäiskaupoissa ja joita ei palauteta kauppaan, rakennus- ja tietotekniikka-alalla, joissa tuotteita myydään DSD:n merkillä varustetuissa pakkauksissa, kun ne toimitetaan vähittäiskauppoihin, ja pakkauksissa, joissa kyseistä merkkiä ei ole, kun ne toimitetaan erikoisliikkeisiin tai ammattimaisille asiakkaille, sekä elintarvikealalla, jossa suurissa pakkauksissa, säilykkeissä ja pahvilaatikoissa ei ole merkillä varustettua etikettiä, kun ne toimitetaan teollisuuskäyttöön, ravintoloille ja ruokaloihin, kun taas silloin, kun ne toimitetaan vähittäiskauppoihin, mainittua etikettiä käytetään. Pakkausten valmistajat ja myyjät voivat kantajan mukaan täten toimia siten, että pakkaukset, joissa käytetään Der Grüne Punkt -logoa, palautetaan ainoastaan DSD-järjestelmän keräyspisteisiin ja pakkaukset, joissa kyseistä logoa ei ole, palautetaan ainoastaan paikkoihin, joissa kilpaileva järjestelmä huolehtii niiden hävittämisestä.

94 Komissio, Landbell ja BellandVision väittävät, että valikoiva merkitseminen ei ole pakkausten valmistajille ja myyjille taloudellisesti kannattavaa. Vfw muistuttaa myös, että DSD edellytti, että sen asiakkaat maksavat lisenssimaksun kaikista pakkauksista, joissa on Der Grüne Punkt -merkki, riippumatta siitä, hävitettiinkö kyseiset pakkaukset todellisuudessa DSD-järjestelmän puitteissa.

ii) Kilpailun estämisen puuttuminen Der Grüne Punkt -merkin pakkolisenssin puuttuessa

95 Toiseksi kantaja moittii riidanalaista päätöstä sikäli kuin siinä todetaan (115 perustelukappale), että lisenssimaksujärjestelmällä vaikeutetaan DSD-järjestelmän

kanssa kilpailevien järjestelmien markkinoille tuloa, mikä ei riitä osoittamaan edellä mainitussa Magill-tapauksessa vaadittua kilpailun estämistä (tuomion 56 kohta ja em. asia Bronner, tuomion 41 kohta). Asetuksessa asetettujen vaatimusten johdosta omat järjestelmät voivat yleensä kilpailla DSD-järjestelmän kanssa ainoastaan sellaisten pakkausten osalta, jotka toimitetaan käsityöläistoimintaa, kauppaa ja teollisuustoimintaa harjoittaville pienyrityksille. Tällä pienellä markkinalohkolla toimii noin 40 omaa järjestelmää, jotka eivät käytä Der Grüne Punkt -merkkiä, ja tällaisiin järjestelmiin kuuluvat määrät ovat lisääntyneet 60 prosentilla vuosien 1997 ja 2000 välillä. Useat suuret myyntiketjut ovat niin ikään siirtyneet käyttämään muuta järjestelmää kuin DSD-järjestelmää, mikä on toteutettavissa ongelmitta ja ilman, että DSD:n on myönnettävä pakkolisenssi. Täten kyse ei voi olla siitä, että markkinoille tuleminen on tehty vaikeammaksi.

96 Komissio kiistää kantajan esittämät tiedot, jotka komission mukaan selittyvät vuoden 1998 uudistuksella ja sillä seikalla, että alun perin omien järjestelmien piiriin kuului hyvin vähän pakkauksia.

iii) DSD:n toiminnan eri perustelut

97 Kolmanneksi kantaja väittää, että logon käyttöä koskevan sopimuksen riidanalaiset määräykset ovat tarpeen asetuksen tavoitteiden takaamiseksi, Der Grüne Punkt -merkin – jonka osalta ei missään tapauksessa voida myöntää pakkolisenssiä – eri tehtävien säilyttämiseksi sekä DSD-järjestelmän asianmukaisen toiminnan mahdollistamiseksi.

– Asetuksen tavoitteiden takaaminen

98 Kantaja selvittää pakkausasetuksessa vahvistettua avoimuusvelvoitetta, joka liittyy tuotteita koskevan vastuun periaatteeseen ja jonka tarkoituksena Saksan viran-

omaisten esittämien huomautusten mukaan on "osoittaa avoimesti kuluttajille ja viranomaisille, mitkä pakkaukset kuuluvat takaisinottovelvollisuuden piiriin kaupassa tai sen välittömässä läheisyydessä ja mitkä pakkaukset eivät kuulu kyseisen velvollisuuden piiriin" (kysymykseen 2. a annettu vastaus). Niinpä kollektiivista järjestelmää käytettäessä avoimuusvelvoite ilmenee asetuksen 6 §:n liitteessä I olevassa 4 kohdan 2 alakohdassa määriteltynä etikettivelvoitteena, jonka mukaisesti "valmistajien ja myyjien on merkinnällä tai muulla soveltuvalla keinolla ilmaistava [pakkauksen] osallistuminen [kollektiiviseen järjestelmään]", kun taas omaa järjestelmää käytettäessä kyseinen velvoite ilmenee asetuksen 6 §:n 1 momentin kolmannessa virkkeessä määriteltynä ilmoitusvelvoitteena, jonka mukaisesti "myyjän on ilmoitettava yksityiselle loppukuluttajalle [pakkausten] palauttamismahdollisuudesta helposti havaittavilla ja helppolukuisilla kylteillä". Tämä avoimuusvelvoite mahdollistaa sen, että tietyn pakkauksen osalta voidaan selvittää, täyttääkö kyseisestä pakkauksesta vastuussa oleva valmistaja tai myyjä velvoitteensa oman järjestelmän vai kollektiivisen järjestelmän välityksellä. Niin ikään tämä mahdollistaa sen, että kuluttajat tietävät, mihin järjestelmään heidän on palautettava kyseinen pakkaus. Täten DSD-järjestelmän on otettava takaisin ja hyödynnettävä kyseiseen järjestelmään kuuluva pakkaus ja johonkin muuhun kollektiiviseen tai omaan järjestelmään kuuluva pakkaus on otettava takaisin ja hyödynnettävä kyseisen järjestelmän puitteissa. Pakkaus ei voi kuulua kahden järjestelmän piiriin.

99 Kantaja esittää tämän jälkeen, että riidanalaisen päätöksen 3 artikla on ristiriidassa edellä mainitun avoimuusvelvoitteen kanssa, koska päätöksen perusteella on mahdollista, että kilpailevien järjestelmien piirin kuuluvissa pakkauksissa on Der Grüne Punkt -merkki, jota käytetään DSD-järjestelmän yksilöimiseksi. Jos kaikissa pakkauksissa olisi mainittu merkki, kuluttaja ei voisi tietää, mitkä pakkaukset on palautettava myyntipisteeseen, koska ne kuuluvat oman järjestelmän piiriin, ja mitkä pakkaukset on toimitettava kuluttajan kodin läheisyyteen, koska ne kuuluvat kollektiivisen järjestelmän piiriin. Tältä osin kantaja huomauttaa, että etukäteen on mahdotonta selvittää varmuudella, tullaanko tietty pakkaus tosiasiassa hävittämään DSD-järjestelmän puitteissa vai muun järjestelmän puitteissa ja että jopa jälkikäteen on niin ikään mahdotonta määrittää se, että kuluttaja on todella hävittänyt pakkauksen DSD-järjestelmän välityksellä (riidanalaisen päätöksen 134 perustelukappale). Nimenomaan tästä syystä asetuksessa täsmennetään, että kuluttajille on ilmoitettavalla selvillä pakkausmerkinnöillä, kuuluuko kyseinen pakkaus DSD-järjestelmän piiriin ja onko se täten palautettava kyseiseen järjestelmään.

100 Kantaja väittää lisäksi, että oman järjestelmän takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitetta ei sovelleta kollektiiviseen järjestelmään kuuluviin pakkauksiin (ks. Baden-Württembergin ympäristöministerin 27.11.2001 päivätty kirje, s. 7). Asetuksen mukaan tällaiset pakkaukset on "vapautettu" kyseisestä velvoitteesta, koska ne kuuluvat DSD-järjestelmään ja niissä on Der Grüne Punkt -logo. Mainittuja pakkauksia ei täten voida ottaa takaisin oman järjestelmän puitteissa. Asetuksella pyritään estämään sellainen "taistelu jätteistä", jossa kilpailevat järjestelmät pyrkivät keräämään mitä tahansa pakkauksia saavuttaakseen hyödyntämiskiintiönsä. Tasapuolinen ja järjestelmällinen kilpailu edellyttää paremminkin sitä, että eri järjestelmät ottavat takaisin ja hyödyntävät ainoastaan ne pakkaukset, joiden osalta niillä on vastuu tuotteen hävittämisestä (omat järjestelmät) tai joiden osalta ne ottavat vastattavakseen tämän vastuun (kollektiiviset järjestelmät).

101 Kantaja väittää myös, että riidanalaisessa päätöksessä tulkitaan virheellisesti Saksan viranomaisten huomautuksia sikäli kuin siinä todetaan, että kuluttaja voi vapaasti valita, toimittaako hän pakkaukset hyödynnettäviksi DSD-järjestelmässä vai jossain muussa järjestelmässä silloin, kun pakkausten valmistaja tai myyjä päättää käyttää DSD-järjestelmää yhdessä muun kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän kanssa (riidanalaisen päätöksen 138, 141 ja 145 perustelukappale). Vastauksena komission esittämään kysymykseen Saksan viranomaiset ovat kantajan mukaan ainoastaan todenneet, että käytettäessä omaa järjestelmää ja kollektiivista järjestelmää, kuluttaja saattoi valintansa mukaan jättää pakkauksen myymälään, palauttaa sen sinne tai jättää sen jätehuoltoon kotipaikkansa läheisyydessä, koska "pakkausasetuksessa ei ole täsmällisiä säännöksiä, joissa velvoitetaan loppukuluttaja palauttamaan pakkaukset" (kysymykseen 1. b. aa annettu vastaus). Kotipaikan läheisyydessä toteutettavan jätehuollon käsitteellä kuitenkin viitataan ainoastaan jätehuoltoon, jotka suoritetaan julkisten jätehuoltojärjestelmien – eli "harmaiden roskalaatikkojen" – välityksellä, eikä DSD-järjestelmän välityksellä suoritettavaan jätehuoltoon, joka niin ikään toteutetaan kotipaikan läheisyydessä "keltaisilla roskalaatikoilla". Kuluttaja ei täten voi vapaasti valita käytettävää jätehuoltojärjestelmää.

102 Komissio väittää, että kantaja liioittelee merkinnän merkitystä, koska takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitetta sovelletaan pakkausmääriin eikä tiettyihin pakkauksiin.

Lisäksi Landbellin ja BallandVisionin mukaan asetuksessa ei edellytetä sitä, että pakkauksissa on DSD:n merkki.

– Tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia koskevat perustelut

103 Kantaja väittää ensinnäkin, että riidanalaisessa päätöksessä komissio kiistää Der Grüne Punkt -merkillä, jolla pyritään erottamaan DSD-järjestelmään tarkoitetut pakkaukset kilpailevan kollektiiviseen järjestelmän tai oman järjestelmän piiriin kuuluvista pakkauksista, olevan erottavan merkityksen – jota kutsutaan myös alkuperämerkitykseksi – hyväksymällä sen, että kyseistä merkkiä käytetään pakkauksissa, jotka on tarkoitettu hävitettäviksi muun kuin DSD-järjestelmän puitteissa. Tällainen Der Grüne Punkt -merkin erottavan merkityksen loukkaaminen on lähtökohtaisesti ristiriidassa Saksan, yhteisön ja kansainvälisen tavaramerkkilainsäädännön kanssa.

104 Saksan oikeuden osalta kantaja toteaa, että Der Grüne Punkt -merkki on rekisteröity Saksassa yhteisömerkkinä ja sen ansiosta "yhteisömerkin haltijan jäsenyritysten tavarat tai palvelut voidaan erottaa muiden yritysten tavaroista tai palveluista kaupallisen tai maantieteellisen alkuperän, lajin, laadun tai muiden ominaisuuksien osalta" (25.10.1994 annetun Markengesetzin 97 §:n 1 momentti). Täten Der Grüne Punkt -merkin pakkolisenssi johtaisi siihen, että kyseiseltä merkiltä poistetaan sen erottava merkitys ja tämä voi johtaa merkin peruuttamiseen.

105 Yhteisön oikeuden osalta kantaja korostaa, että Der Grüne Punkt -merkin nimenomaista tavoitetta, eli sitä, että loppukuluttajalle taataan merkityn tuotteen alkuperä (asia 3/78, Centrafarm, tuomio 10.10.1978, Kok. 1978, s. 1823, Kok. Ep. XIV, s. I-487, 11–14 kohta) ja että merkin haltijaa suojataan sekaannusvaaroilta (ks.

asia C-317/91, Deutsche Renault, tuomio 30.11.1993, Kok. 1993, s. I-6227, Kok. Ep. IV, s. 173, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ei enää kunnioitettaisi siinä tapauksessa, että eräät DSD-järjestelmän piiriin kuuluvat pakkaukset ja eräät kilpailevan järjestelmän piiriin kuuluvat pakkaukset on erotuksetta varustettu Der Grüne Punkt -merkillä siten, DSD:n kilpailija voisi hyötyä DSD-järjestelmän tunnettuudesta.

106 Lisäksi kantaja korostaa, että merkkien pakkolisenssejä koskevan periaatteen lainvastaisuus on vahvistettu teollisoikeuden suojelemisesta 20.3.1883 tehdyn Pariisin yleissopimuksen, jota on viimeksi tarkistettu Tukholmassa 14.7.1967 ja muutettu 28.9.1979 (Yhdistyneiden Kansakuntien sopimussarja, osa 828, nro 11847, s. 108) ja jonka kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet, 5 A artiklassa ja teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista 15.4.1994 tehdyn sopimuksen (Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liite 1 C), jonka kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ja jonka Euroopan yhteisö on hyväksynyt Uruguayn kierroksen monenvälisissä kauppaneuvotteluissa (1986–1994) laadittujen sopimusten tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta yhteisön toimivaltaan kuuluvissa asioissa 22.12.1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336, s. 1, 214), 21 artiklassa, joissa kummassakaan ei määrätä merkkejä koskevista pakkolisenssiestä.

107 Komissio toteaa, että riidanalainen päätös koskee ainoastaan DSD:n käyttöön ottamaa lisenssimaksujärjestelmää eikä niitä oletettuja vaikutuksia, joita päätöksestä aiheutuu DSD:n toimintaan Der Grüne Punkt -merkin haltijana. Tältä osin päätöksen ainoa vaikutus on sen välttäminen, että DSD-järjestelmää käyttävät yritykset maksavat kaksinkertaisen lisenssimaksun käyttäessään jotain muuta järjestelmää. Landbell ja BellandVision korostavat myös, että riidanalainen päätös koskee ainoastaan DSD:n ja sen logon käyttöä koskevan sopimuksen puitteissa sopimusosapuolina olevien yritysten välisiä oikeudellisia suhteita eikä sillä myönnetä kolmansille, jotka eivät ole sopimusosapuolia, oikeutta käyttää Der Grüne Punkt -merkkiä.

108 Toiseksi kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä jätetään huomiotta Der Grüne Punkt -merkin erottava merkitys, jonka ansiosta kuluttajien käyttäytymiseen jätehuollon osalta voidaan vaikuttaa DSD-järjestelmän toiminnan kannalta olennai-

sella tavalla. Mikäli kuluttaja ei palauta Der Grüne Punkt -logolla varustettua pakkausta DSD-järjestelmään, on vaarana, että kantaja ei enää saavuta asetuksessa säädettyjä hyödyntämiskiintiöitä ja että se menettää sille myönnetyn hyväksynnän. Vastaavasti mikäli kuluttaja palauttaa DSD-järjestelmään pakkauksen, jossa ei ole Der Grüne Punkt -logoa, kantajan on hyödynnettävä kyseinen pakkaus, vaikka se on jo täyttänyt sille asetetut kiintiöt (ks. asetuksen 6 §:n liitteessä I olevan 1 kohdan 5 alakohdan ensimmäinen virke).

109 Tässä yhteydessä kantaja moittii riidanalaisen päätöksen 138, 139 ja 145 perustelukappaleessa esitettyä väitettä, jonka mukaan Der Grüne Punkt -logon olennainen tarkoitus täyttyy, kun sillä ilmoitetaan kuluttajalle, että se voi jättää pakkauksen hävittämisen DSD:n tehtäväksi, koska tämä väite perustuu asiayhteydestä erotettuun lainaukseen Kammergericht Berlinin vuonna 1994 antamasta tuomiosta (riidanalaisen päätöksen alaviite 22). Päätöksessä lainatussa kohdassa ainoastaan todetaan, että Der Grüne Punkt -merkkiin ei sisälly pakkauksen kierrätettävyyttä koskevaa mainintaa. Tuomion eräässä toisessa kohdassa Kammergericht kuitenkin myöntää Der Grüne Punkt -merkillä olevan houkuttelevan vaikutuksen ja toteaa, että päällyspakkauksissa saatettiin käyttää kyseistä merkkiä korkeampien ympäristöllisten syiden johdosta, vaikka eräissä tilanteissa kyse oli kuluttajan harhaanjohtamisesta.

110 Kantaja kiistää niin ikään riidanalaisessa päätöksessä esitetyn väitteen, jonka mukaan kuluttaja voi vapaasti valita, jättääkö hän kyseessä olevan pakkauksen hyödyntämisen DSD-järjestelmän vai oman järjestelmän taikka kilpailevan kollektiivisen järjestelmän hoidettavaksi (riidanalaisen päätöksen 145 perustelukappale), sillä on olennaisen tärkeää, että kuluttaja kykenee Der Grüne Punkt -merkin välityksellä tunnistamaan, että kyseessä oleva pakkaus kuuluu DSD-järjestelmän eikä jonkin muun järjestelmän piiriin. Tältä osin kantaja väittää, että sen merkin erottava merkitys vahvistetaan vastauksen laatimisen yhteydessä suoritetuilla mielipidetutkimuksilla. Tutkimukseen osallistuneista kuluttajista 60,8 prosenttia ymmärsi Der Grüne Punkt -merkin siten, että se "viittaa erityiseen järjestöön, joka on vastuussa tällaisten pakkausten jätehuollosta ja hyödyntämisestä", ja 27,9 prosenttia kuluttajista nimesi nimenomaisesti DSD-järjestelmän (ks. Infratest Burke -nimisen laitoksen suorittaman tutkimuksen tulokset elokuussa 2001 päivätyssä selvityksessä,

vastauksen liite 85), mikä osoittaa kuluttajien mielessä vallitsevan merkin ja DSD-järjestelmän välisen yhteyden. Saman laitoksen suorittaman toisen mielipidetutkimuksen mukaan ainoastaan 3,3 prosenttia tutkimukseen osallistuneista kuluttajista mainitsi, että merkillä välitetään riidanalaisessa asetuksessa esitetty tieto, eli että sillä ilmoitetaan jätehuollon mahdollisuudesta (ks. Infratest Burke -nimisen laitoksen suorittaman tutkimuksen tulokset elokuussa 2001 päivätyssä selvityksessä, vastauksen liite 86).

111 Lopuksi kantaja väittää, että Der Grüne Punkt -merkin käyttämisellä kilpailevaan järjestelmään kuuluvassa pakkauksessa loukataan kyseisen merkin erottavaa merkitystä, koska kuluttajia johdetaan harhaan kaikissa riidanalaisessa tuomiossa esitetyissä tilanteissa. Kantajan mukaan myös useita järjestelmiä käytettäessä kuluttajan on aina voitava määrittää kunkin pakkauksen osalta, mitä järjestelmää hänen on käytettävä, olipa kyse sitten DSD-järjestelmästä – Der Grüne Punkt -merkin välityksellä – tai jostain muusta kollektiivisesta järjestelmästä – asetuksen 6 §:n liitteessä I olevan 4 kohdan 2 alakohdan mukaisen toimenpiteen välityksellä – taikka omasta järjestelmästä – asetuksen 6 §:n 1 momentin mukaisen toimenpiteen välityksellä. Oman järjestelmän ja DSD-järjestelmän kilpailevan käytön osalta lähes 48,4 prosenttia edellä mainittuun mielipidetutkimukseen osallistuneista kuluttajista ei ymmärtänyt niitä ristiriitaisia tietoja, joita merkitsivät yhtäältä asetuksen 6 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus takaisinotosta myymälässä ja toisaalta Der Grüne Punkt -logolla välitetty ilmoitus takaisinotosta kotipaikan läheisyydessä DSD-järjestelmän puitteissa.

112 Kantaja väittää laajemmin, että riidanalainen päätös johtaa siihen, että lähes kaikissa pakkauksissa käytetään Saksassa Der Grüne Punkt -merkkiä. Niinpä osallistumalla DSD-järjestelmään yhdellä prosentilla kaupan pitämistään pakkauksista logon käyttäjä voisi käyttää ilmaiseksi kyseistä merkkiä lopuissa 99 prosentissa pakkauksista. DSD-järjestelmä voisi täten lyhyellä aikavälillä joutua käsittelemään pakkauksia, jotka on toimitettu siihen virheellisesti ja joiden osalta DSD ei saa lisenssimaksua. Lisäksi ja lähes samanaikaisesti, kun otetaan huomioon Der Grüne Punkt -merkin merkityksen rajoittuminen pelkkään jätehuoltoa koskevaan mahdollisuuteen, DSD-järjestelmän keräyksen tulokset tulevat heikkenemään ja vaarana on, ettei DSD enää täytä lainmukaisia hyödyntämiskiintiöitään.

113 Lisäksi kantaja väittää, että Der Grüne Punkt -merkillä on myös tarkastustehtävä, jonka ansiosta voidaan ehkäistä ja määrätä seuraamuksia väärinkäytöistä, joihin sellaiset pakkausten valmistajat ja myyjät syyllistyvät, jotka käyttävät DSD-järjestelmää maksamatta lisenssimaksua, suorittamalla tarkastuksia myymälöissä, seulontatarkastuksia tai viranomaistarkastuksia. Tältä osin riidanalaisella päätöksellä vaikeutetaan tehokasta suojautumista järjestelmän hyväksikäyttäjien aiheuttamaa ongelmaa vastaan, joka lähes johti DSD:n konkurssiin vuonna 1993.

114 Komissio, jota väliintulijat tukevat, muistuttaa, että harhaanjohtamisen tai sekaannuksen puuttuessa merkin alkuperäinen tehtävä, jolla pyritään erottamaan tai yksilöimään tavaran tai palvelun alkuperä, säilyy loukkaamattomana. Nyt esillä olevassa asiassa se, kuinka loppukuluttaja, joka ostaa kulutustavaroita ja käyttää eri järjestelmiä hävittääkseen niiden pakkaukset, mieltää Der Grüne Punkt -merkin, tiivistyy komission mukaan ilmoitukseen siitä, että pakkauksen hävittäminen on mahdollista uskoa kantajan järjestelmän tehtäväksi. Lisäksi Der Grüne Punkt -merkillä ei ole ratkaisevaa roolia pakkausten keräyksessä, koska DSD-järjestelmässä käytetyissä keltaisissa roskalaatikoissa ja lasin- ja paperinkeräysastioissa ei suinkaan ole kyseistä merkkiä kaikilla keräysalueilla. Juuri tästä syystä kuluttajat eivät yhdistä keräysastioita logoon vaan tietyntyyppisiin materiaaleihin.

– DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta

115 Kantaja väitti aluksi, että lisenssimaksua koskevat riidanalaiset määräykset olivat suhteessa suoritettuihin palveluihin sikäli kuin kiinteämääräinen korvaus oikeudesta käyttää Der Grüne Punkt -merkkiä ja DSD-järjestelmän käyttömahdollisuudesta olivat ainoat toteutuskelpoiset ratkaisut, koska DSD-järjestelmään tosiasiallisesti toimitettujen pakkausten määrää oli mahdotonta selvittää, ja sittemmin vastausvaiheessa, että riidanalaisten määräysten nojalla suoritettavaa lisenssimaksua sovellettiin ainoastaan niihin pakkauksiin, joiden osalta DSD-järjestelmää oli käytetty. Täten

DSD:n logon käyttöä koskevan sopimuksen nojalla myöntämä lisenssi koski ainoastaan pakkauksia, jotka osallistuivat DSD-järjestelmään, eikä lainkaan pakkauksia, jotka kuuluivat jonkin toisen kollektiivisen järjestelmän piiriin tai omaan järjestelmään. Lisenssin rajoittaminen kuvatulla tavalla pakkauksiin, joissa oli Der Grüne Punkt -logo, oli yhteensoveltuva asetuksen kanssa, jossa edellytettiin selkeiden etikettien käyttöä pakkauksissa, jotka kuuluivat kollektiivisen järjestelmän piiriin, jotta ilmaistaan, että kyseinen valmistaja tai myyjä on "vapautettu" kyseisten pakkausten takaisinotto- ja hyödyntämisvelvollisuudesta, josta vastaaminen on siirtynyt DSD:lle (Verwaltungsgerichtshof Kasselin (Kasselin ylin hallintotuomioistuin, Saksa) tuomio 20.8.1999). Kantajan mukaan tällainen järjestelmä ei kuitenkaan voi toimia, jos myös pakkauksissa, joiden osalta ei käytetä DSD-järjestelmää, on kyseisen järjestelmän yksilöimiseksi käytetty logo. Mikään logon käyttöä koskevan sopimuksen määräyksistä ei siis sallinut tai velvoittanut logon käyttäjää merkitsemään Der Grüne Punkt -merkkiä pakkauksiin, joiden osalta se ei käytä DSD-järjestelmää, eikä DSD:n suorittaman palvelun (pakkausten takaisinotto ja hyödyntäminen) ja sen vastineeksi pyydetyn lisenssimaksun välillä ollut ristiriitaa.

116 Mitä tulee komission viittaukseen Bundesgerichtshofin (liittotasavallan tuomioistuin, Saksa) asiassa BäKo 15.3.2001 antamaan tuomioon, kantaja toteaa, ettei Bundesgerichtshof katsonut mainitussa asiassa, että lisenssimaksua koskevat sopimusmääräykset olivat sopimattomia. Kyseinen tuomioistuin päinvastoin totesi, että kantaja ei voi vaatia logon käyttöä koskevan sopimuksen 4 §:n 1 momentin ja 5 §:n 1 momentin mukaista lisenssimaksua kokonaisuudessaan niistä pakkauksista, jotka eivät kuulu sen lainmukaisen toimivallan piiriin eli jotka ovat peräisin teollisuudesta ja suuryrityksistä. Tässä tilanteessa, joka ei ole kyseessä riidanalaisessa päätöksessä (riidanalaisen päätöksen alaviite 14), kantaja ei ollut suorittanut velvoitteiden vastattavaksi ottamisen muodostamaa palvelua, jota varten sitä käytettiin. Nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevissa pakkauksissa on Der Grüne Punkt -merkki ja ne kuuluvat kiistatta DSD:n toimivallan piiriin, eli ne toimitetaan yksityisille loppukuluttajille, joille DSD suorittaa palvelun, joka muodostuu pakkausten käsittelyä ja hyödyntämistä koskevista velvoitteista vastattavaksi ottamisesta, myös siinä tilanteessa, että kuluttajat toimittavat erehdyksessä pakkauksen julkiseen jätehuoltojärjestelmään tai kilpailevaan pakkausten keräys- ja hyödyntämisjärjestelmään.

117 Komissio korostaa, että käytettäessä sekä DSD-järjestelmää että muuta kollektiivista järjestelmää tai omaa järjestelmää, DSD:n suorittaman palvelun ja sen vastineeksi pyydetyn lisenssimaksun välinen suhde on epäsuhteinen, mikäli siinä otetaan huomioon ainoastaan Der Grüne Punkt -logon merkitseminen pakkaukseen, koska kuvatunlainen järjestelmä ei ota huomioon siihen liittyneille yrityksille tosiasiallisesti suoritettuja palveluja.

118 Komissio toteaa lisäksi, että kantajan vastauksessa esittämä väite, jonka mukaan lisenssimaksua sovelletaan ainoastaan sen järjestelmässä käsiteltyihin pakkauksiin, on ristiriidassa kantajan aiemman käytännön kanssa. Tältä osin komissio viittaa yhtäältä asiassa BäKo annettuun tuomioon (edellä 116 kohta), jossa Bundesgerichtshof totesi, että toisin kuin DSD väitti, mainitulla yrityksellä ei voinut olla mitään saatavaa joltain asiakkaaltaan sellaisten pakkausten osalta, joissa oli Der Grüne Punkt -merkki ja jotka oli toimitettu ammattimaisille ostajille. Toisaalta komissio viittaa asiassa Hetzel annettuun tuomioon, jossa DSD vetosi logon käyttöä koskevaan sopimukseen vastustaakseen erään asiakkaansa pyyntöä saada palautetuksi se lisenssimaksun määrä, joka vastasi pakkauksia, joiden osalta DSD ei kyennyt huolehtimaan jätehuoltovelvoitteista vapauttavasta palvelusta (Oberlandesgericht Düsseldorfin (Düsseldorfin ylin aluetuomioistuin, Saksa) asiassa Hertzel 11.8.1998 antama tuomio, johon on haettu muutosta Bundesgerichtshofissa).

c) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

i) Riidanalaisessa päätöksessä kuvattu väärinkäyttö

119 Riidanalaisen päätöksen mukaan DSD:n menettely vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, vaikka osoitetaan, että niiden pakkausmäärien, joiden osalta valmistaja tai myyjä ei käytä DSD-järjestelmää, asetuksessa säädetyt

takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteet täytetään toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä, on määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä (ks. edellä 58 kohta). Riidanalaisen päätöksen mukaan tämän väärinkäytön vaikutukset ilmenevät kaksinkertaisina ja niille on ominaista sekä DSD:n asiakkaiden kohtuuton hyväksikäyttö, joka johtuu vaaditun korvauksen ja suoritetun palvelun välisestä epäsuhdasta, että markkinoille tulon este kilpailijoille, jotka tarjoavat DSD-järjestelmään nähden vaihtoehtoisia ratkaisuja, kun otetaan huomioon kustannukset, joita jonkin muun kuin DSD-järjestelmän yhteiskäytöstä aiheutuu (ks. edellä 50 kohta).

120 Tältä osin on muistutettava, että määräävän markkina-aseman väärinkäytön käsite on objektiivinen käsite, joka tarkoittaa määräävässä asemassa olevan yrityksen käyttäytymistä, joka on omiaan vaikuttamaan sellaisten markkinoiden rakenteeseen, joilla juuri kyseessä olevan yrityksen olemassaolon vuoksi kilpailuaste on jo heikentynyt, ja joka estää markkinoilla vielä olemassa olevan kilpailuasteen säilymisen ja tämän kilpailun kehittymisen sen vuoksi, että tämä yritys käyttää muita kuin niitä keinoja, joita taloudellisten toimijoiden suoritteisiin perustuvassa tuotteiden tai palvelujen tavallisessa kilpailussa käytetään (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, Kok. EP. IV, s. 341, 91 kohta).

121 Erityisesti EY 82 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ilmenee, että kuvatunlaisen väärinkäytöksen voi muun muassa muodostaa se, että välittömästi tai välillisesti asetetaan kohtuuttomia hintoja tai kauppaehtoja. Niinpä väärinkäyttötilanteesta on kyse, jos määräävässä markkina-asemassa oleva yritys perii palveluistaan maksuja, jotka ovat suhteettomia palvelun taloudelliseen arvoon nähden (asia 26/75, General Motors v. komissio, tuomio 13.11.1975, Kok. 1975, s. 1367; asia 27/76, United Brands v. komissio, tuomio 14.2.1978, Kok. 1978, s. 207, Kok. Ep. IV, s. 9, 235–268 kohta ja asia 226/84, British Leyland v. komissio, tuomio 11.11.1986, Kok. 1986, s. 3263, 27–30 kohta).

122 Vastaavasti määräävässä asemassa oleva yritys voi syyllistyä kohtuuttomien rajoitusten asettamiseen kilpailijoille, jos se sitoo palvelujensa ostajat oikeudellisesti tai tosiasiallisesti ja siten estää niitä tekemästä hankintoja kilpailevilta tarjoajilta (ks. vastaavasti em. asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 90 kohta).

ii) Kantajan vaatima yksinoikeus

123 Tältä osin kantajan kanteessaan esiin tuoma ensisijainen argumentti on se, että järjestelmien välinen kilpailu on mahdollista vain, jos otetaan huomioon yhtäältä se, että kyseessä oleva valmistaja tai myyjä toimittaa DSD:lle pakkaukset, joiden osalta se haluaa vapautua asetuksessa säädetystä takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteesta, ja toisaalta se, että loppukuluttajan on voitava selvästi tunnistaa ne pakkaukset, jotka se voi jättää DSD-järjestelmään, ja ne pakkaukset, jotka se voi jättää muuhun kollektiiviseen järjestelmään tai omaan järjestelmään (ks. edellä 115 kohta).

124 Der Grüne Punkt -merkin ansiosta voidaan samalla sekä ilmaista, mitkä pakkaukset on toimitettava DSD:lle, jolloin ne vapautuvat valmistajalle tai myyjälle kuuluvasta takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteesta, että ilmoittaa kuluttajalle, mitä hänen on pakkauksille tehtävä, millä voidaan taata sen tehtävän täyttämisen varmistuminen, jonka kyseinen pakkausten valmistaja tai myyjä on DSD:lle uskonut. Tämän johdosta ainoastaan pakkaukset, joiden osalta DSD-järjestelmän soveltamista on pyydetty, olisi merkittävä kyseistä järjestelmää vastaavalla Der Grüne Punkt -logolla, koska näiden pakkausten osalta kantaja vapauttaa sopimussuhteen nojalla ja laissa säädetyllä tavalla kyseessä olevan valmistajan tai myyjän tällä olevasta asetuksessa säädetystä takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteesta. Lisäksi sillä seikalla, että kyseessä olevassa pakkauksessa on ainoastaan yksi merkintä käytettävästä takai-

sinotto- ja hyödyntämisjärjestelmästä, voidaan vaikuttaa loppukuluttajan käyttäytymiseen ja näin häntä ei johdeta harhaan muilla merkinnöillä, joissa pyydetään toimittamaan pakkaus muuhun järjestelmään.

125 Näiden argumenttien perusteella kantaja väittää, että sen lisenssimaksujärjestelmä ei muodosta EY 82 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä, koska kyseinen järjestelmä koskee ainoastaan korvausta, joka maksetaan vastikkeena siitä takaisinotto- ja hyödyntämispalvelusta, joka DSD-järjestelmän välityksellä toteutetaan pelkästään niiden pakkausten osalta, joissa on Der Grüne Punkt -logo ja joiden osalta valmistaja tai myyjä on pyytänyt tulla vapautetuksi asetuksen mukaisista velvoitteistaan. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että jos pakkausten valmistaja tai myyjä päättäisi asettaa Saksassa kaupan sata pakkausta ja uskoa niistä puolen takaisinoton ja hyödyntämisen DSD:lle, valmistajan tai myyjän olisi merkittävä Der Grüne Punkt -logo 50 pakkaukseen ilmoittaakseen kuluttajille, että kyseisten 50 pakkauksen osalta takaisinotosta ja hyödyntämisestä vastaa DSD, jolle ensin mainittu on uskonut kyseisten pakkausten käsittelyvastuun. Jos samainen valmistaja tai myyjä päättäisi merkitä logon kaikkiin sataan kaupan pitämiinsä pakkauksiin, sen olisi maksettava tämän perusteella laskettu lisenssimaksu – myös siinä tapauksessa, että tosiasiallisesti vain 50 pakkausta päätyisi DSD-järjestelmään – koska DSD:llä on mahdollisesti realisoituva velvoite ottaa takaisin ja hyödyntää ne sata pakkausta, joissa on Der Grüne Punkt -logo ja jotka sille on asetuksen mukaisesti uskottu. Maksettavan lisenssimaksun suuruus riippuu näin ollen niiden pakkausten määrästä, joihin Der Grüne Punkt -logo on merkitty.

126 Kantaja ei silti kiistä sitä, että pakkausten valmistaja tai myyjä voi käyttää DSD-järjestelmää yhdessä muun kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän kanssa välttyäkseen maksamasta palvelusta, josta DSD ei tosiasiallisesti vastaa (ks. edellä 46 kohta). Tällaisen tilanteen osalta kantaja kuitenkin väittää, että kyseisen valmistajan tai myyjän on ennen tuotteiden tarjoamista loppukuluttajille kyettävä erottelemaan pakkaukset, joiden osalta se käyttää muuta järjestelmää. Edellä esitetyn esimerkin osalta tämä merkitsisi sitä, että valmistajan tai myyjän olisi markkinoille saatettujen sadan pakkauksen toisen puolikkaan osalta ilmaistava muuhun kollektiiviseen järjestelmään kuin DSD-järjestelmään osallistuminen pakkauksessa

olevalla merkinnällä tai muulla asianmukaisella toimenpiteellä tai, jos kyse olisi oman järjestelmän käyttämisestä, huolehdittava siitä, että myyjä ilmoittaa loppukuluttajalle mahdollisuudesta palauttaa pakkaus myyntipaikkaan. Joka tapauksessa kantaja katsoo, että Der Grüne Punkt -logoa ei voida käyttää niissä 50 pakkauksessa, joiden osalta kyseinen valmistaja ei käytä DSD-järjestelmää.

127 Mikäli kantajan argumentaatiota noudatettaisiin, Der Grüne Punkt -logo olisi yksinoikeuden alainen eikä sitä voitaisi käyttää yhdessä muun sellaisen maininnan kanssa, jolla voitaisiin yksilöidä DSD-järjestelmän kanssa kilpaileva järjestelmä. Der Grüne Punkt -logolla merkityt pakkaukset kuuluisivat yksinomaan DSD:n järjestelmän piiriin eikä niitä voitaisi ottaa huomioon muussa järjestelmässä.

128 Tukeakseen tätä argumentaatiota ja riitauttaakseen riidanalaisen päätöksen sisällön, kantaja vetoaa siihen tapaan, kuinka kilpailu toteutuu (ks. 93 kohta) – eli se voisi kantajan mukaan toteutua pakkausten merkitsemisellä yksinomaan käytetyn järjestelmän mukaisesti (ks. 95 kohta) – sekä asetukseen (ks. 98–100 kohta), tavaramerkkejä koskeviin oikeuksiin (ks. 103–113 kohta) ja itse DSD-järjestelmän toimintaa koskeviin vaatimuksiin (ks. 115 ja 116 kohta), jotka edellyttävät mainittua yksinomaista merkintää DSD-järjestelmää käytettäessä.

iii) Yhdistettyjen järjestelmien yksityiskohtainen toiminta

129 Kantajan väitteiden tutkiminen edellyttää sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin selvittää niiden lähtökohdat. Erityisesti on selvitettävä, toimittaako –

kuten kantaja väittää – pakkausten valmistaja tai myyjä DSD:lle tietyn määrän pakkauksia, jotka on tarkoitettu varustettaviksi Der Grüne Punkt -logolla, ja voivatko – minkä kantaja puolestaan kiistää – DSD:lle uskotut pakkaukset kuulua samanaikaisesti jonkin muun takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmän kuin DSD-järjestelmän pariin.

130 Asianosaisille esitettiin istunnossa kysymyksiä yhdistettyjen järjestelmien yksityiskohtaisesta toiminnasta, jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle selviäisi, millainen on itse pakkauksen merkitys sellaisenaan, ja erityisesti, millainen on Der Grüne Punkt -logolla varustetun pakkauksen merkitys asetuksessa säädetyn takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteen toteuttamisessa. Tämän kontradiktorisen esityksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi todeta seuraavaa.

131 Ensinnäkin on korostettava, että pakkausasetuksen 6 §:n liitteessä I vahvistetut hyödyntämiskiintiöt on laskettu prosentuaalisesti siitä liikkeelle saatetusta massasta, joka on todellisuudessa otettu takaisin ja hyödynnetty, eikä asianomaisten pakkausten määrän tai tyypin mukaan riippumatta siitä, onko pakkauksissa nimi tai logo, jolla kollektiivinen järjestelmä yksilöidään. Asetuksen 6 §:n liitteessä I olevassa 1 kohdan 1 alakohdassa todetaan siten, että pakkausten valmistajien ja myyjien on täytettävä niiden liikkeelle laskemien pakkausten hyödyntämistä koskevat vaatimukset ja tämä koskee myös kollektiivisten järjestelmien toimijoita siltä osin kuin on kyse pakkauksista, joiden osalta valmistajat tai myyjät osallistuvat tällaisiin järjestelmiin. Tältä osin asetuksen 6 §:n liitteessä I olevan 1 kohdan 2 alakohdassa tarkennetaan, että merkitykselliset pakkausmäärät määritetään "prosentuaalisesti massasta", riippumatta siitä, onko kyse valmistajan tai myyjän liikkeelle laskemista pakkauksista vai pakkauksista, joiden osalta valmistaja tai myyjä osallistuu kollektiiviseen järjestelmään. Lisäksi 1.1.2000 lukien omia järjestelmiä ja kollektiivisia järjestelmiä koskevat samat hyödyntämiskiintiöt materiaaleittain (riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappale).

132 Toiseksi edellä olevasta ilmenee, että se pakkausten määrien jakaminen eri järjestelmien välillä, josta pakkausten valmistaja tai myyjä päättää, ei koske etukäteen

määritettyjä pakkausmääriä vaan näitä pakkauksia vastaavia materiaalimassoja. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että kun pakkausten valmistaja päättää antaa DSD:n tehtäväksi ottaa takaisin ja hyödyntää puolet sellaisista muovipakkauksista, jotka se laskee liikkeelle Saksassa, DSD:n tehtäväksi uskotaan ottaa takaisin ja hyödyntää materiaalimäärä, joka vastaa puolta näistä pakkauksista. Asetuksessa säädettyjen hyödyntämiskiintiöiden täyttämiseksi DSD:n on siis osoitettava Saksan viranomaisille, että se on saattanut hyödynnettäväksi 60 prosenttia muovimassasta, jonka kyseinen valmistaja on sille uskonut (60 prosenttia on muoviin sovellettava hyödyntämiskiintiö). Samoin jos valmistaja voi osoittaa, että se on siirtänyt DSD:lle takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteensa siltä osin kuin on kyse puolesta liikkeelle lasketun muovin määrästä, sen on lisäksi todistettava, että se on ottanut takaisin ja hyödyntänyt jäljelle jääneen materiaalimäärän, joka vastaa toista puoliskoa, oman järjestelemän tai jonkun toisen kollektiivisen järjestelmän avulla.

133 Kolmanneksi, kunhan asetuksessa säädetyt hyödyntämiskiintiöt täyttyvät ja kunhan pakkausmäärien jakaminen järjestelmien kesken toteutetaan kyseessä olevien materiaalimassojen perusteella eikä pakkausten perusteella sellaisinaan – olipa niissä Der Grüne Punkt -logo tai ei – mainitulla logolla ei ole sellaista merkitystä ja tärkeyttä kuin kantaja väittää. Niinpä pakkausten valmistajan tai myyjän, joka päättää uskoa DSD:lle osan Saksassa liikkeelle laskemiensa pakkausten takaisinotosta ja hyödyntämisestä ja joka joko vastaa kyseisten pakkausten loppuosan takaisinotosta ja hyödyntämisestä itse oman järjestelmän välityksellä tai uskoo sen muun kollektiivisen järjestelmän tehtäväksi, on pelkästään jaettava materiaalimäärät kyseessä olevien järjestelmien kesken eikä sen tarvitse ratkaista sitä, kuinka loppukuluttajan käyttäytyminen tosiasiallisesti määritetään, toisin kuin kantaja on väittänyt.

134 Mikäli käytämme uudestaan istunnossa esitettyä esimerkkiä pikaruokalaketjusta, tämä merkitsee sitä, että kun loppukuluttaja ostaa hampurilaisen, joka on pakattu pakkaukseen, jonka tarkoituksena on lämmön säilyttäminen, kyseinen kuluttaja voi valintansa mukaan joko kuluttaa tuotteen paikan päällä ja palauttaa pakkauksen

pikaruokalaketjun oman järjestelmänsä puitteissa käytettäviksi asettamiin roska-astioihin, tai viedä tuotteen kotiinsa palauttaakseen sitten pakkauksen DSD:n keräysastioihin, jotka sijaitsevat hänen kotipaikkansa läheisyydessä. Kyseinen pakkaus voidaan näin ollen palauttaa kahteen keräys- ja hyödyntämisjärjestelmään, joita pikaruokalaketju tarjoaa käytettäviksi täyttääkseen asetuksessa säädetyt velvoitteet.

135 Toisin kuin kantaja esittää (ks. 112 kohta), se seikka, että kyseessä olevassa pakkauksessa mahdollisesti on Der Grüne Punkt -logo, vaikka se ehkä otetaan takaisin ja hyödynnetään toisessa järjestelmässä, ei haittaa DSD-järjestelmän asianmukaista toimintaa, koska kantajan ja pakkausten valmistajan tai myyjän välisessä sopimussuhteessa ratkaisevaa on sen takaaminen, että markkinoille saatetut materiaalimäärät, jotka on hyödynnettävä, todella otetaan takaisin ja hyödynnetään asetuksessa säädettyjen kiintiöiden saavuttamiseksi. Kuten edellä on esitetty, näiden kiintiöiden täyttyminen DSD-järjestelmän osalta ei perustu siihen seikkaan, onko kyseessä olevassa pakkauksessa Der Grüne Punkt -nimi tai -logo.

136 Samoin tilanteessa, jossa pikaruokalaketju saattaa tiettynä vuonna markkinoille sata tonnia muovia ja se tietää aiempien vuosien tulosten perusteella, että 50 näistä sadasta tonnista päätyy sen omaan järjestelmään, sen on käytettävä kollektiivista järjestelmää osoittaakseen, että markkinoille saatetut loput 50 tonnia muovia otetaan takaisin ja hyödynnetään asetuksessa säädettyjen velvoitteiden mukaisesti. Mikäli kyseisen pikaruokalaketjun asiakkaiden käyttäytyminen noudattaa määrien tällaista jakautumista, eli 50 tonnia muovia otetaan takaisin ja hyödynnetään oman järjestelmän välityksellä ja loput 50 tonnia muovia otetaan takaisin ja hyödynnetään kollektiivisen järjestelmän välityksellä, kyseessä olevien eri järjestelmien hyödyntämiskiintiöt täyttyvät.

137 Mikäli mainitun ketjun asiakkaiden käyttäytyminen ei kuitenkaan noudata määrien ennakoitua jakautumista, tosiasiallisen tilanteen huomioon ottamiseksi sovelletaan

korjausmekanismeja. Esimerkiksi mikäli ainoastaan 10 tonnia muovia päätyy omaan järjestelmään, pikaruokalaketjun on ostettava puuttuva 40 tonnia muovia järjestelmästä, joka on ylijäämäinen juuri siitä syystä, että se on joutunut ottamaan takaisin ja hyödyntämään ylimääräiset 40 tonnia muovia. Jos vastaavasti 90 tonnia muovia päätyy omaan järjestelmään, pikaruokalaketju voi pyytää alennusta lisenssimaksustaan kyseessä olevalta kollektiiviselta järjestelmältä, kunhan kyseinen ketju osoittaa, että se on ottanut takaisin ja hyödyntänyt 40 niistä 50 tonnista, jotka oli uskottu kollektiiviselle järjestelmälle. Näillä korjausmahdollisuuksilla voidaan taata, että kukin järjestelmä täyttää asetuksessa säädetyt velvoitteet ja saa samalla korvauksen tosiasiallisesti suoritetun palvelun mukaan.

138 Tällaiset mahdollisuudet oikaista sopimuksilla osoitettuja tavaramääriä jätehuollon ja hyödyntämisen todellisten tulosten mukaisesti ovat käytettävissä myös siinä tilanteessa, että pakkauksen valmistaja tai myyjä päättää käyttää kahta tai useampaa kollektiivista järjestelmää, kuten DSD-järjestelmää ja Landbellin järjestelmää. Lisäksi sivuhuomautuksena on todettava, että mainittuja mahdollisuuksia oikaisuun on käytetty istunnossa esiin tuodussa korvaussopimuksessa, jonka perusteella järjestelmien eri ylläpitäjät voivat jakaa niiden käyttämien jätehuoltoyritysten hyödyntämät materiaalimäärät, ottamalla huomioon materiaalimäärät, joista ne ovat vastuussa pakkausten valmistajien ja myyjien kanssa allekirjoitettujen sopimusten perusteella.

139 Näin ollen edellä esitetystä ilmenee, että pakkausten valmistaja tai myyjä ei toimita DSD:lle tiettyä määrää pakkauksia, jotka on tarkoitettu varustettaviksi Der Grüne Punkt -logolla, vaan paremminkin materiaalimäärän, jonka kyseinen valmistaja tai myyjä aikoo saattaa Saksassa markkinoille ja jonka takaisinoton ja hyödyntämisen se aikoo uskoa DSD-järjestelmälle. Pakkausten valmistajan tai myyjän on täten mahdollista käyttää yhdistettyjä järjestelmiä noudattaakseen asetuksessa säädettyjä hyödyntämiskiintiöitä.

iv) Moitteet, joita kantaja on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä esitetystä arvioinnista

140 Edellä oleva kuvaus yhdistettyjen järjestelmien toiminnan käytännön yksityiskohdista mahdollistaa kantajan riidanalaisessa päätöksessä esitetystä arvioinnista esittämien moitteiden ulottuvuuden arvioinnin.

141 Aluksi on muistutettava, että riidanalaisessa päätöksessä väärinkäyttönä pidetään ainoastaan logon käyttöä koskevan sopimuksen lisenssimaksua koskevia määräyksiä (eli sopimuksen 4 §:n 1 momenttia ja 5 §:n 1 momenttia). Riidanalaisessa sopimuksessa ei siis moitita sitä seikkaa, että sopimuksen 3 §:n 1 momentin mukaan valmistajan tai myyjän, joka haluaa käyttää DSD-järjestelmää, on merkittävä Der Grüne Punkt -logo kaikkiin sisäiseen kulutukseen ilmoitettuihin ja tarkoitettuihin pakkauksiin. Sitä vastoin komissio pitää väärinkäyttönä DSD:n menettelyä vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen mainitulla logolla varustettujen pakkausten kokonaismäärästä, vaikka osoitetaan, että eräät pakkaukset on otettu takaisin ja hyödynnetty toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä.

– Kysymys siitä, että Der Grüne Punkt -logoa ei ole välttämätöntä merkitä kaikkiin pakkauksiin käytettäessä yhdistettyjä järjestelmiä, koska käytetyn järjestelmän mukaisen valikoivan merkinnän käyttö on mahdollista

142 Mitä tulee ensinnäkin kantajan väitteeseen, jonka mukaan Der Grüne Punkt -logoa ei ole välttämätöntä merkitä pakkaukseen käytettäessä yhdistettyjä järjestelmiä, kun

otetaan huomioon mahdollisuus merkitä tai olla merkitsemättä Der Grüne Punkt -merkki pakkauksiin sen mukaan, mitä järjestelmää on käytetty, edellä esitetystä seuraa, ettei missään asetuksen säännöksessä edellytetä pakkausten valikoivaa merkintää.

143 Kuten lisäksi riidanalaisessa päätöksessä esitetään (riidanalaisen päätöksen 103–107 perustelukappale), pakkausten valikoiva merkitseminen käytettävän järjestelmän mukaan aiheuttaisi huomattavan lisäkustannuksen valmistajille ja myyjille, jotka haluaisivat saattaa Euroopan alueella markkinoille yhtenäisen pakkauksen tai käyttää yhdistettyjä järjestelmiä, sillä tällöin olisi välttämätöntä toteuttaa toimenpiteitä pakkauslinjavaiheessa ja valvoa markkinoille saattamista aina loppukuluttajalle luovutukseen saakka. Lisäksi tällaiset ponnistelut saattavat osoittautua turhiksi, kun otetaan huomioon se seikka, että päätöksen pakkauksen takaisinotto- ja hyödyntämispaikasta tekee loppukuluttaja eikä valmistaja tai myyjä. Joka tapauksessa kantaja ei väitteissään riitauta sitä seikkaa, että valikoiva merkintä johtaa siihen, että pakkausten valmistajille ja myyjille tehdään vähemmän houkuttelevaksi muiden järjestelmien kuin DSD-järjestelmän käyttö, mikä on nimenomaisesti eräs seuraus DSD:n riidanalaisessa päätöksessä määräävän markkina-aseman väärinkäytöksi luokitellusta menettelystä (riidanalaisen päätöksen 114 ja 115 perustelukappale).

144 Täten on todettava, että kantajan mainitsemat esimerkit valikoivista merkinnöistä eivät kuulu riidanalaisen päätöksen soveltamisalaan, koska esimerkeissä on kyse toimialoista, joilla ammattimaisille asiakkaille tarkoitettu osa kyseessä olevista pakkauksista ei kuulu kantajan toiminnan piiriin, koska tämä huolehtii loppukuluttajille tarkoitetuista pakkauksista.

145 Näin ollen on todettava, että asetuksessa ei edellytetä kantajan esittämää, valikoivaan merkintään perustuvaa ratkaisua, eikä sillä voida lopettaa riidanalaisessa päätöksessä kuvattua väärinkäyttöä.

– Kilpailun estämisen puuttumista koskevien väitteiden arviointi

146 Toiseksi kantajan niistä väitteistä, joiden mukaan DSD:n riidanalaisella toiminnalla ei ole estetty kilpailua, koska omiin järjestelmiin osoitettujen pakkausten määrä on kasvanut 60 prosenttia vuosien 1997 ja 2000 välisenä aikana ja koska eräät DSD:n asiakkaat ovat siirtyneet sen järjestelmästä muuhun kollektiiviseen järjestelmään (ks. edellä 95 kohta), on todettava, että näissä maininnoissa ei oteta huomioon yhdistettyjä järjestelmiä koskevaa tilannetta, jossa käytetään osittain DSD-järjestelmää ja osittain muuta kollektiivista järjestelmää tai omaa järjestelmää.

147 Lisäksi kantajan mainitsema omiin järjestelmiin osoitettujen määrien lisääntyminen ei vaikuta ratkaisevalta, kun otetaan huomioon tiedot, jotka komissio on esittänyt vastauksessaan, sillä vuonna 1997 omat järjestelmät huolehtivat erittäin pienestä määrästä pakkauksia ja vuonna 2000 niiden välityksellä kerättiin ainoastaan 333 000 tonnia, eli vain 6 prosenttia siitä 5,5 miljoonasta tonnista, jotka kerättiin DSD-järjestelmän välityksellä kyseisenä vuonna.

148 Missään tapauksessa mainitut tiedot eivät riitä asettamaan kyseenalaiseksi komission riidanalaisessa päätöksessä esittämää arviointia siitä, että DSD:n menettely vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, vaikka osoitetaan, että eräät pakkauksista on otettu takaisin ja hyödynnetty toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä, on EY 82 artiklan mukaista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

149 Väite, joka perustuu omien järjestelmien kehitykseen ja eräiden asiakkaiden siirtymiseen DSD-järjestelmästä toiseen kollektiiviseen järjestelmään, on täten hylättävä.

– Välttämättömyys taata asetuksen tavoitteet

150 Mitä kolmanneksi tulee välttämättömyyteen taata asetuksen tavoitteet siten, että kantajan sallitaan edellyttävän, että yksinomaan DSD-järjestelmään osoitetut pakkaukset varustetaan Der Grüne Punkt -logolla (ks. edellä 98–100 kohta), yhdistettyjen järjestelmien toiminnan käytännön yksityiskohtia koskevasta selvityksestä ilmenee, että asetuksessa ei edellytetä tällaista yksinomaisuutta käytettäessä yhdistettyjä järjestelmiä. Lisäksi mainittujen käytännön yksityiskohtien tutkiminen osoittaa, että logolla ei ole sellaista merkitystä kuin kantaja väittää, kun otetaan huomioon, että hyödyntämiskiintiöt, jotka on täytettävä asetuksessa säädettyjen takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteiden noudattamiseksi, lasketaan kerätyn materiaalin mukaan eikä pakkauksiin merkityn merkin mukaan.

151 Loppukuluttajan merkityksen määrittämisen osalta on todettava, että kantaja myöntää, että etukäteen on mahdotonta selvittää varmuudella, tullaanko tietty pakkaus tosiasiassa hävittämään DSD-järjestelmän puitteissa. Lisäksi kantaja ei voi pätevästi kiistää sitä, että vastauksena komission esittämään kysymykseen, jossa tiedusteltiin, pitikö paikkansa, että "pakkausasetuksen mukaan kuluttaja voi vapaasti valita, jättääkö hän pakkauksen myymälään tai palauttaa sen sinne vai jättääkö hän sen jätehuoltoon kotipaikkansa läheisyydessä", Saksan viranomaiset ovat todenneet, että "asetuksessa ei ole täsmällisiä säännöksiä, joissa velvoitetaan loppukuluttaja palauttamaan pakkaukset", ja että "komission kysymyksessä esitetty olettama pitää täten paikkansa" (ks. Saksan viranomaisten huomautukset, kysymykseen 1. b. aa annettu vastaus, joka on esitetty riidanalaisen päätöksen 20 perustelukappaleessa ja alaviitteessä 8) Tältä osin kantaja ei voi väittää, että "jätehuollolla kotipaikan läheisyydessä" tarkoitetaan jätehuoltoa julkisen jätehuoltojärjestelmän välityksellä eikä kollektiivisen järjestelmän käyttöä, sillä komission esittämän kysymyksen 1 sanamuodosta, joka koskee keinoja noudattaa asetuksessa säädettyjä hyödyntämiskiintiöitä, ja Saksan viranomaisten huomautuksista, jotka ne esittivät vastauksena 1 kysymyksen a kohtaan ja joissa täsmennetään, että jätehuolto loppukuluttajan

läheisyydessä toteutetaan kollektiivisen järjestelmän välityksellä, ilmenee selvästi, että kyseinen käsite viittaa asetuksen 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuun kollektiiviseen järjestelmään.

152 Tämän seurauksena minkään kantajan esittämän väitteen perusteella ei voida kyseenalaistaa riidanalaista päätöstä siltä osin kuin siinä todetaan, että asetuksessa jätetään loppukuluttajalle vapaus päättää yhdistettyä järjestelmää käytettäessä, mihin järjestelmään hän toimittaa pakkauksen (riidanalaisen päätöksen 138, 141 ja 145 perustelukappale).

153 Lisäksi koskien mahdollisuutta ilmoittaa kuluttajalle, että pakkaus voidaan ottaa takaisin ja hyödyntää useiden järjestelmien välityksellä, riidanalaisesta päätöksestä ilmenee (riidanalaisen päätöksen 141 ja 145 perustelukappale), että asetuksessa säädetyillä eri ilmoitustavoilla – eli etikettimerkintä tai muu soveltuva keino kollektiivisten järjestelmien osalta (asetuksen 6 §:ssä olevan I liitteen 4 kohdan 2 alakohta) ja ilmoitus mahdollisuudesta palauttaa pakkaus myyntipisteeseen omien järjestelmien osalta (asetuksen 6 §:n 1 momentin kolmas virke) – voidaan tiedottaa loppukuluttajalle kyseessä olevan pakkauksen eri palautusmahdollisuuksista eikä tämä merkitse sitä, että ne kantajan väitteet, joiden mukaan Der Grüne Punkt -logon merkintä pakkaukseen johtaisi siihen, että takaisinotto ja hyödyntäminen jossain muussa kuin DSD-järjestelmässä olisi mahdotonta, tunnustetaan paikkansa pitäviksi.

154 Tältä osin on muistutettava, että asetuksessa ei täsmennetä, että Der Grüne Punkt -logoa ei voida käyttää pakkauksissa, jotka kerätään kilpailevan kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä, mikäli mainitut järjestelmät muilta osin noudattavat asetuksen mukaisia edellytyksiä DSD-järjestelmän rinnalla käytetyn järjestelmän yksilöimiseksi. Tällaiset maininnat voivat olla kumulatiivisia ja sama pakkaus voi täten kuulua useiden järjestelmien piiriin samaan aikaan. Komissio on asianmukaisesti tulkinnut tämänsisältöisesti Saksan viranomaisten huomautuksissaan määrittämän avoimuusperiaatteen sisältöä, jonka mukaan kuluttajille ja viranomaisille on osoitettava selkeästi, mihin pakkauksiin sovelletaan

velvoitetta ottaa pakkaus takaisin myyntipisteessä tai sen välittömässä läheisyydessä ja mihin pakkauksiin mainittua velvoitetta ei sovelleta (ks. Saksan viranomaisten huomautukset, vastaus kysymykseen 2. a, viimeinen virke sekä riidanalaisen päätöksen 20, 141 ja 142 perustelukappale).

155 Väitteet, jotka koskevat välttämättömyyttä taata asetuksen tavoitteet, on täten hylättävä.

– Tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia koskevat perustelut

156 Neljänneksi niistä kantajan esittämistä perusteluista, jotka koskevat tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia (ks. edellä 103–113 kohta), on todettava, että sillä seikalla, että Der Grüne Punkt -logo ja maininta "muusta soveltuvasta keinosta", jolla osoitetaan muu kollektiivinen järjestelmä asetuksen 6 §:n liitteessä I olevassa 4 kohdan 2 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, esiintyvät samassa pakkauksessa käytettäessä samanaikaisesti kahta kollektiivista järjestelmää, ja sillä seikalla, että Der Grüne Punkt -logo ja maininta mahdollisuudesta palauttaa pakkaus myymälään esiintyvät samassa pakkauksessa käytettäessä samanaikaisesti DSD-järjestelmää ja omaa järjestelmää, ei loukata DSD:n tavaramerkin olennaista tehtävää (ks. vastaavasti asia 238/87, Volvo, tuomio 5.10.1988, Kok. 1988, s. 6211, 9 kohta; em. Magill-tapaus, tuomion 49 ja 50 kohta ja asia T-198/98, Micro Leader v. komissio, tuomio 16.12.1999, Kok. 1999, s. II-3989, 56 kohta). Kuten riidanalaisessa päätöksessä todetaan, Kammergericht Berlinin 14.6.1994 antamasta tuomiosta ilmenee, että merkki "ei kerro kohderyhmälleen muuta kuin että merkillä varustettu tuote voidaan käsitellä [DSD-järjestelmässä]" eikä sillä anneta mitään tietoja tarjotun palvelun tasosta (riidanalaisen päätöksen 145 perustelukappale). Lisäksi tilanteessa, jossa osa pakkauksista osoitetaan DSD:n kilpailijalle, kuluttaja voi vapaasti päättää, jättääkö hän hyödyntämisen DSD-järjestelmän vai kilpailevan järjestelmän tehtäväksi.

157 Koska siis Der Grüne Punkt -logon tehtävänä on tuoda esiin mahdollisuus pakkauksen hävittämisestä DSD-järjestelmän välityksellä ja koska kyseinen logo voidaan merkitä pakkaukseen yhdessä muiden merkkien tai muiden sellaisten keinojen kanssa, joilla voidaan yksilöidä muu hävittämismahdollisuus oman järjestelmän tai kilpailevan kollektiivisen järjestelmän välityksellä, asiassa ei voida väittää, että riidanalainen päätös muodostaa tavaramerkkiin liittyvien oikeuksien kohtuuttoman loukkauksen, eikä missään tapauksessa, että kyseinen loukkaus ei ole perusteltu tarpeella estää EY 82 artiklassa tarkoitettu määräävän markkina-aseman väärinkäyttö.

158 Tältä osin kantajan kritiikillä tavasta, jolla riidanalaisessa päätöksessä arvioitiin Kammergericht Berlinin antamaa tuomiota (ks. edellä 109 kohta), ei ole asian kannalta merkitystä. Mainitussa kritiikissä ainoastaan tuodaan esiin se erityinen asiayhteys, jonka puitteissa annettiin kyseinen tuomio, jossa Kammergericht Berlin hylkää ajatuksen, jonka mukaan Der Grüne Punkt -logolla voitaisiin antaa viitteitä jätehuoltopalvelun laadusta, mutta tuolla kritiikillä ei kuitenkaan saateta kyseenalaiseksi komission johtopäätöstä, jonka mukaan samassa pakkauksessa voi olla useita ilmoituksia, joilla kuluttajille annetaan tietoja siitä, kuinka niiden on toimittava niiden eri järjestelmien suhteen, jotka mahdollisesti voivat ottaa takaisin ja hyödyntää pakkauksen. Edellä esitetty esimerkki pikaruokalaketjusta osoittaa Der Grüne Punkt -merkin todellisen merkityksen silloin, kun se on merkitty pakkaukseen, jonka kerääminen ja hyödyntäminen kuuluvat myös jollekin muulle järjestelmälle.

159 Kantajan esittämiin mielipidetutkimuksiin perustuvien väitteiden osalta (ks. edellä 110 kohta) on todettava, että kyseisten tutkimusten tuloksilla ei kyseenalaisteta riidanalaisessa päätöksessä esitettyä päättelyä. On nimittäin loogista, että kuluttajat pitävät pakkaukseen merkittyä Der Grüne Punkt -logoa osoituksena siitä, että pakkaus voidaan palauttaa kuluttajien kotipaikan läheisyydessä sijaitseviin keräyspisteisiin. Tämän perusteella ei voida kuitenkaan selvittää kyseisten kuluttajien reaktiota siinä tilanteessa, että pakkaukseen on merkitty useita logoja, joilla kollektiiviset järjestelmät yksilöidään. Komissio ja väliintulijat toteavat tältä osin, että näiden järjestelmien käyttämät keräyspisteet ovat yleensä samoja ja useimmiten

kuluttaja jättää pakkaukset kyseisiin pisteisiin käytetyn materiaalin perusteella eikä pakkauksessa olevan logon perusteella, kuten istunnossa on vahvistettu. Vastaavasti sen tilanteen osalta, jossa on kyse DSD-järjestelmän ja oman järjestelmän yhdistävästä järjestelmästä, väite, jonka mukaan 48,4 prosenttia kuluttajista ei ymmärrä ristiriitaisia mainintoja, joissa viitataan kyseisiin kahteen järjestelmään, ei vaikuta merkitykselliseltä, kun otetaan huomioon se, että maininnoilla ainoastaan ilmaistaan kuluttajille tarjottu valinnan mahdollisuus tilanteessa, jossa käytetään yhdistettyjä järjestelmiä, ja se, että näin ollen maininnoilla ei voida luoda ristiriitaa, kuten ilmenee edellä esitetystä pikaruokalaketjua koskevasta esimerkistä.

160 Lisäksi on todettava, että yleisön harhaanjohtamista koskeva väite ei voi menestyä (ks. edellä 111 kohta), sillä logon käyttöä koskeva sopimus koskee ainoastaan logon käyttäjiä, eli pakkausten valmistajia ja myyjiä, jotka käyttävät DSD-järjestelmää, eikä kuluttajia.

161 Täten on todettava, että kantajan puolustaman yksinoikeuden hyväksymisestä ei aiheutuisi muita seurauksia kuin se, että pakkausten valmistajia ja myyjiä estettäisiin käyttämästä yhdistettyä järjestelmää ja että kantaja oikeutettaisiin saamaan korvausta palvelusta, jonka osalta asianomaiset ovat osoittaneet, ettei sitä ole tosiasiallisesti suoritettu, koska se on uskottu muun kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän tehtäväksi riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa kuvatun menettelyn mukaisesti.

162 Tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia koskevat väitteet on täten hylättävä, koska yhdistettyjä järjestelmiä käytettäessä ei loukata Der Grüne Punkt -merkin varsinaista tehtävää.

– DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta

163 Lopuksi DSD-järjestelmän asianmukaista toimintaa koskevien väitteiden osalta (ks. edellä 115 ja 116 kohta) edellä esitetystä ilmenee, ettei sitä vaaranneta tilanteessa, jossa käytetään yhdistettyjä järjestelmiä. Joka tapauksessa DSD-järjestelmän toimintaa koskevilla vaatimuksilla ei voida perustella kantajan toimintaa, joka on kuvattu komission mainitsemissa Bundesgerichtshofin Bäko-tuomiossa ja Oberlandesgerichtshof Düsseldorfin Hertzel-tuomiossa (ks. edellä 116 ja 118 kohta), eri komissiolle esitetyissä kanteluissa (riidanalaisen päätöksen kolmas ja kuudes perustelukappale) ja DSD:n alun perin kanteessaan esittämissä väitteissä (ks. edellä 115 kohta), joissa oli kyse siitä, että lisenssimaksun suorittamista vaadittiin Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, vaikka osoitettiin, että eräät pakkauksista on otettu takaisin ja hyödynnetty toisen kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä.

v) Johtopäätös

164 Edellä esitetyn perusteella ja samoin kuin riidanalaisessa päätöksessä on todettu, pakkausasetuksella, tavaramerkkiin liittyvillä oikeuksilla tai DSD-järjestelmän toimintaan liittyvillä vaatimuksilla ei oikeuteta kantajaa edellyttämään, että yritykset, jotka käyttävät sen järjestelmää, suorittavat lisenssimaksun Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä, kun kyseiset yritykset osoittavat, että ne eivät käytä DSD-järjestelmää koskien osaa kyseisistä pakkauksista tai niitä kokonaisuudessaan.

165 Tämän seurauksena ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

2. *Toinen kanneperuste, joka perustuu asetuksen N:o 17 3 artiklan rikkomiseen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen*

166 Kantaja väittää, että asetuksen N:o 17 3 artiklan mukaan komissio voi päätöksellä määrätä yritykset lopettamaan todetun rikkomisen. Rikkomisen lopettamiseen tähtäävän päätöksen on oltava suhteellisuusperiaatteen mukainen ja siinä voidaan täten määrätä vain siitä, mikä on soveltuvaa ja tarpeen rikkomisen lopettamiseksi ja lainmukaisuuden palauttamiseksi suhteessa rikottuihin sääntöihin (asia T-76/89, ITP v. komissio, tuomio 10.7.1991, Kok. 1991, s. II-575, 80 kohta ja asia T-7/93, Langnese-Iglo v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1533, 209 kohta). Kantajan mukaan nyt esillä olevassa asiassa riidanalaisen päätöksen 3, 4 ja 5 artiklassa säädetyt toimenpiteet eivät kuitenkaan täytä näitä edellytyksiä.

a) Valikoiva merkitseminen

167 Kantaja väittää pääpiirteissään, että pakkausten valikoiva merkitseminen käytettävän järjestelmän mukaan on asianmukaisempi toimenpide kuin riidanalaisessa päätöksessä asetettu velvoite.

168 Kantaja huomauttaa, että komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä, että arvioitaessa asiaa DSD:n asiakkaiden kannalta yhtenäisten pakkausten valikoiva etikettimerkintä (ilman Der Grüne Punkt -merkkiä tai sen kanssa) kaatuisi "monissa tapauksissa talouden realiteetteihin" (riidanalaisen päätöksen 103 perustelukappale). Mitään pakkolisenssejä ei täten tulisi edellyttää niissä tilanteissa, joissa valikoiva etikettimerkintä ei kaadu talouden realiteetteihin. Tällaisissa tilanteissa määräävän markkina-aseman väärinkäyttö olisi kantajan mukaan itsessään mahdotonta ja riidanalaisen päätöksen 3 ja 4 artiklassa säädetyt toimenpiteet ovat kohtuuttomia.

169 Komissio korostaa, että riidanalaisessa päätöksessä pidetään silmällä tilannetta, jossa kaikki pakkaukset ovat samanlaisia, ja että se on esittänyt syyt, joiden johdosta ei ole realistista edellyttää pakkausten valmistajia ja myyjiä eriyttämään pakkauksia käytettävän takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmän mukaan.

170 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että määräävän markkina-aseman väärinkäytön määrittämisvaiheessa riidanalaisessa päätöksessä tutkitaan DSD:n väitteitä, joiden mukaan pakkausten valmistajien ja myyjien, jotka käyttävät sen järjestelmää, on kyettävä luopumaan Der Grüne Punkt -logon merkitsemisestä pakkauksiin, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmään. Riidanalaisen päätöksen mukaan pakkausten valikoiva merkitseminen käytettävän järjestelmän mukaan ei ole asianmukainen ratkaisu, joka sallii pakkausten valmistajien ja myyjien käyttävän omaa järjestelmää tai muuta kollektiivista järjestelmää yhdessä DSD-järjestelmän kanssa. Komissio arvioi itse asiassa, että tästä aiheutuisi merkittävä lisäkustannus valmistus- ja myyntikustannuksiin (riidanalaisen päätöksen 104 ja 105 perustelukappale), että on vaikeaa tai jopa mahdotonta valvoa pakkauksen kulkua myyntiketjussa (riidanalaisen päätöksen 106 perustelukappale) ja että kuluttajan asiana on päättää palautuspaikka käytettäessä omaa järjestelmää ja kollektiivista järjestelmää (riidanalaisen päätöksen 107 perustelukappale).

171 Tämän asiayhteyden valossa on arvioitava kantajan riidanalaisesta päätöksestä esittämää lainausta, jonka mukaan luopuminen Der Grüne Punkt -logon merkitsemisestä pakkauksiin, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmään, "kaatuisi monissa tapauksissa talouden realiteetteihin" (riidanalaisen päätöksen 103 perustelukappale).

172 Tästä arvioinnista ei kuitenkaan voida päätellä, että riidanalaisen päätöksen 3–5 artiklassa säädetyt toimenpiteet ovat suhteettomia. Näillä toimenpiteillä ainoastaan velvoitetaan DSD olemaan perimättä lisenssimaksua Der Grüne Punkt -logolla merkittyjen pakkausten kokonaismäärästä, kun on osoitettu, että osa kyseisestä

pakkauksista on otettu takaisin ja hyödynnetty muun järjestelmän välityksellä. Kuten ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä esitetystä yhdistettyjen järjestelmien yksityiskohtaista toimintaa koskevasta selvityksestä ilmenee (ks. edellä 131–138 kohta), järjestelmien välinen kilpailu perustuu hyödynnettäviin materiaalimääriin eikä ennalta määritettyihin määriin pakkauksia, jotka kuuluvat yksinomaan – muun muassa valikoivan merkitsemisen välityksellä – jommankumman sellaisen järjestelmän piiriin, jonka käyttöön pakkauksen osalta on päädytty. Lisäksi esillä olevilla toimenpiteillä ei loukata suhteettomasti DSD:n intressejä, koska se saa edelleen korvauksen palvelusta, jonka se suorittaa, eli niiden pakkausmäärien takaisinotosta ja hyödyntämisestä, jotka sen järjestelmään liittyneet pakkausten valmistajat ja myyjät ovat sille uskoneet.

173 Niinpä se seikka, että logojen merkitseminen pakkauksiin valikoivasti on teoriassa mahdollista, ei voi johtaa edellä mainittujen toimenpiteiden kumoamiseen, koska tämä ratkaisu on pakkausten valmistajien ja myyjien kannalta kalliimpi ja vaikeammin toteutettava kuin riidanalaisen päätöksen 3–5 artiklassa säädetyt toimenpiteet, joilla pyritään ainoastaan rajoittamaan DSD:n tarjoamien palvelujen korvaus sen järjestelmän välityksellä tosiasiallisesti suoritettuun palveluun.

174 Niinpä valikoivaa merkitsemistä koskevan periaatteen hyväksyminen johtaisi siihen, että komissio sallisi DSD:n jatkavan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöään sikäli kuin tämän ratkaisun mukaiset kustannukset ja sen toteuttamiseen liittyvät käytännön vaikeudet saattaisivat saada DSD:n asiakkaat luopumaan käyttämästä muuta kuin DSD-järjestelmää osan (tilanne 1 ja 2) tai kaikkien (tilanne 3) niiden pakkausten takaisinottamiseksi ja hyödyntämiseksi Saksassa.

175 Tämän johdosta tämä ensimmäinen väite on hylättävä.

b) Pakkolisenssin edellyttäminen rajattomaksi ajaksi

176 Kantaja väittää, että riidanalaisen päätöksen 3 artikla ja 4 artiklan 1 kohta ovat suhteettomia, koska niissä velvoitetaan kantaja myöntämään kolmansille pakkolisenssi Der Grüne Punkt -merkkiin rajattomaksi ajaksi ja myös siinä tapauksessa, etteivät ne osallistu DSD-järjestelmään, vaikka ainoa tältä osin esitetty perustelu perustuu siihen seikkaan, että sopimuksen riidanalaisten määräysten johdosta markkinoille pääsy vaikeutuu huomattavasti (ks. päätöksen 115 perustelukappale). Pakkolisenssiä voitaisiin täten harkita ainoastaan ajanjaksolle, joka vastaa kilpailijoiden markkinoille tuloa.

177 Komissio korostaa, että kantajan mahdolliset kilpailijat syrjäytettäisiin uudelleen markkinoilta, mikäli niiden asiakkaat joutuisivat sittemmin jälleen suorittamaan DSD:lle lisenssimaksun DSD-järjestelmän piiristä poistuneiden määrien osalta.

178 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että riidanalaisessa päätöksessä todettiin EY 82 artiklaa koskevan arvioinnin yhteydessä, että DSD:n menettely vaatia lisenssimaksun suorittamista Saksassa markkinoille saatettujen Der Grüne Punkt -logolla varustettujen myyntipakkausten kokonaismäärästä muodosti määräävän markkina-aseman väärinkäytön ja markkinoille pääsyn esteen (riidanalaisen päätöksen 110–135 perustelukappale ja 1 artikla). Päätöksen mukaan lisenssimaksua ei voida vaatia, kun pakkausten valmistajat ja myyjät, jotka käyttävät DSD-järjestelmää ainoastaan osaan Saksassa kaupan pidetyistä pakkauksista, osoittavat, että ne täyttävät asetuksessa asetetut takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteet kilpailevan kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä (tilanne 1 ja 2). Vastaavasti lisenssimaksua ei voida vaatia, kun pakkausten valmistajat ja myyjät, jotka eivät käytä DSD-järjestelmää Saksassa mutta pitävät kyseisessä maassa kaupan yhdenmukaistettuja pakkauksia, joita ne pitävät kaupan myös muissa

jäsenvaltioissa, joissa ne liittyvät takaisinottojärjestelmään, joka käyttää Der Grüne Punkt -logoa, osoittavat, että ne täyttävät asetuksen mukaiset velvoitteet kilpailevan kollektiivisen järjestelmän tai oman järjestelmän välityksellä (tilanne 3).

179 Tämän EY 82 artiklan rikkomisen lopettamiseksi komissio velvoitti DSD:n noudattamaan riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa ja 4 artiklan 1 kohdassa säädettyjä velvoitteita.

180 Mainitut velvoitteet eivät siis kohdistu kolmansiin osapuoliin vaan pakkausten valmistajiin ja myyjiin, jotka ovat joko DSD:n sopimuskumppaneita logon käyttöä koskevan sopimuksen puitteissa (päätöksen 3 artiklan mukainen tilanne, jossa on kyse tilanteesta 1 ja 2) tai Der Grüne Punkt -merkin käyttölisenssin haltijoita jossain muussa jäsenvaltiossa sellaisen takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmän puitteissa, jossa käytetään mainittua merkkiä vastaavaa logoa (päätöksen 4 artiklan 1 kohdan mukainen tilanne, jossa on kyse tilanteesta 3).

181 Näillä velvoitteilla ei myöskään edellytetä DSD:tä myöntämään pakkolisenssiä Der Grüne Punkt -merkin käyttämiseksi rajattomaksi ajaksi vaan ainoastaan velvoitetaan DSD olemaan perimättä lisenssimaksua Der Grüne Punkt -logolla varustettujen pakkausten kokonaismäärästä, kun on osoitettu, että kyseiset pakkaukset on kokonaisuudessaan tai osittain otettu takaisin ja hyödynnetty toisen järjestelmän välityksellä.

182 Tämän seurauksena sikäli kuin Der Grüne Punkt -logon käyttäjät osoittavat, että ne pakkausmäärät, joiden osalta ne eivät käytä DSD-järjestelmää, on tosiasiallisesti otettu takaisin ja hyödynnetty niiden käyttämissä kollektiivisissa järjestelmissä tai omissa järjestelmissä, kantaja ei voi väittää, että on kohtuutonta vaatia, että sille ei suoriteta korvausta palvelusta, jota se ei suorita.

183 Täten esitetty toinen väite on hylättävä.

c) Ennakollista suoritusta koskeva velvoite

184 Kantaja toteaa, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ensimmäisestä virkkeestä, 4 artiklan 1 kohdasta ja 5 artiklan 2 ja 3 kohdasta ilmenee, että logon käyttäjät voivat vapaasti kieltäytyä maksamasta lisenssimaksua Der Grüne Punkt -merkin käytöstä väittämällä, että niiden aikomuksena ei enää ole käyttää DSD-järjestelmää osaan pakkauksistaan ja että ne tulevat täyttämään asetuksen mukaiset velvoitteet oman jätehuoltojärjestelmän välityksellä. Riidanalaisen päätöksen 5 artiklan 3 ja 7 kohdassa kielletään kantajaa pyytämästä asiantuntijan lausunnon esittämistä ennen asetuksessa säädettyä päivämäärää (eli seuraavan vuoden toukokuun 1. päivää) tai vaatimasta muita selvityksiä. Tämä toimenpide on kantajan mukaan suhteeton ja johtaa riskien epäyhdenvertaiseen jakautumiseen sikäli kuin kantajan on luovuttava lisenssimaksun ennakollisesta maksusuorituksesta ja lykättävä tämä maksusuoritus näytön esittämistä koskevaan menettelyyn, joka tapahtuu 16 kuukautta myöhemmin, mutta kannettava kuitenkin koko tämän ajan riski asiakkaansa maksukykyisyydestä.

185 Komissio väittää, että tilanne, jossa lähes kaikki myydyt pakkaukset vedettäisiin pois DSD-järjestelmästä, ei ole juurikaan todennäköinen johtuen tähän liittyvistä näyttövelvoitteista. Lisäksi käsite "ennakollinen suoritus" on epätäsmällinen, sillä kantaja joutuu hyväksymään jälkikäteisen maksun ainoastaan, mikäli muut keräysjärjestelmät eivät saavuta säädettyjä kiintiöitä. Omia keräysjärjestelmiä tarjoavat yritykset eivät kuitenkaan ohjeista asiakkaitaan toimimaan näin, koska ne pyrkivät saavuttamaan niille sopimusperusteisesti osoitettua määrää vastaavan kiintiön

välttyäkseen velvoitteelta hankkia jälkikäteen kilpailijalta osittainen lisenssi, johon liittyy koronmaksuvelvollisuus mikäli kyseistä kiintiötä ei ole saavutettu.

186 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa alustavasti, että kantajan esiin tuoma tilanne, jossa mukaan eräät logon käyttäjät saattaisivat kieltäytyä maksamasta lisenssimaksua Der Grüne Punkt -merkin käytöstä väittämällä, että niiden aikomuksena ei enää ole käyttää DSD-järjestelmää osaan pakkauksistaan, on käytännössä varsin epätodennäköinen, kun otetaan huomioon se seikka, että asetuksessa edellytetään kyseisten käyttäjien esittävän näytön siitä, että ne todella ovat noudattaneet kaupan saatettujen pakkausten takaisinotto- ja hyödyntämisvelvoitteitaan jonkin muun järjestelmän välityksellä, ja se, että mikäli tätä näyttöä ei esitetä, kyseisten käyttäjien on ostettava puuttuvat määrät DSD-järjestelmästä, mikäli tämä järjestelmä on ottanut takaisin kyseisiä pakkauksia vastaavat materiaalimäärät (ks. edellä 137 ja 138 kohta).

187 Lisäksi riidanalaisen päätöksen 5 artiklan 3 kohdasta ilmenee, että "DSD ei voi vaatia, että lausunto annetaan aikaisemmin kuin pakkausasetuksessa säädetään", ja 5 artiklan 7 kohdasta, että "merkin käyttöä koskevan sopimuksen muita määräyksiä ei voida käyttää tavalla, joka johtaisi DSD:lle toimitettavien todisteiden tiukentamiseen".

188 Näillä toimenpiteillä pyritään takaamaan, että pakkausten valmistajalla ja myyjällä, joka käyttää kilpailevaa kollektiivista järjestelmää tai omaa järjestelmää osaan kaupan saattamistaan pakkauksista, on mahdollisuus esittää DSD:lle ylläpitäjän tai riippumattoman asiantuntijan lausunto taikka tilintarkastajan todistus, jotka ovat tarpeen sen osoittamiseksi, että asetuksessa säädetyt velvoitteet on tietyn pakkausmäärän osalta täytetty muun kuin DSD-järjestelmän välityksellä (ks. riidanalaisen päätöksen 5 artiklan 1, 2, 4 ja 6 kohta).

189 Niinpä kantaja ei voi väittää, että esillä olevat toimenpiteet ovat suhteettomia, sillä edellä mainittua lausuntomenettelyä sovelletaan kaikkiin järjestelmiin, DSD-järjestelmä mukaan luettuna, eikä kantaja esitä erityisiä syitä, joilla menettelystä poikkeaminen voitaisiin perustella. Lisäksi kantajan esittämä käsite "ennakollinen suoritus" on harhaanjohtava, koska DSD:lle suoritetaan korvaus sen asiakkaiden sille uskomien materiaalimäärien mukaisesti ja ainoastaan ongelmatilanteessa, eli jos muut keräysjärjestelmät eivät saavuta niille uskottuja määriä vastaavia kiintiöitä, DSD voi vaatia korvauksen suorittamista lisämäärän osalta.

190 Täten edellä esitetty kolmas väite on hylättävä.

d) Pelkästään merkin käyttöön perustuvan asianmukaisen korvauksen epääminen

191 Kantaja väittää, että komissio velvoittaa sen riidanalaisen päätöksen 3 ja 4 artiklassa olemaan perimättä lisenssimaksua, kun on näytetty, että asetukseen perustuvat velvoitteet on täytetty muulla tavalla. DSD:llä ei täten ole oikeutta vaatia lisenssimaksua logon käyttäjiltä pelkästään Der Grüne Punkt -merkin käytön perusteella. Tällainen kielto on ristiriidassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, jossa myönnetään oikeus kohtuullisen lisenssimaksun perimiseen (em. asia Volvo, tuomion 11 kohta).

192 Komissio korostaa, että riidanalaisessa päätöksessä ei velvoiteta DSD:tä myöntämään pakkolisenssiä vaan sillä pyritään ainoastaan estämään se, että DSD perii lisenssimaksun, kun pakkausta, johon logo on merkitty, ei oteta takaisin ja hyödynnetä DSD-järjestelmässä. Komissio on istunnossa täsmentänyt, että koska

logon käyttöä koskevassa sopimuksessa, jonka DSD on esittänyt, ei erotella merkin käytön perusteella maksettavaa lisenssimaksua ja DSD-järjestelmän käyttöön perustuvaa lisenssimaksua, päätöksessä ei oteta kantaa siihen, voidaanko lisenssimaksu periä pelkästä merkin käytöstä.

193 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa DSD:lle asetettu velvoite mahdollistaa sen, ettei valmistajien ja myyjien, jotka käyttävät DSD:n järjestelmää ainoastaan osaan pakkauksistaan, tarvitse maksaa lisenssimaksua DSD:lle silloin kun on osoitettu, että Der Grüne Punkt -logolla varustettuja pakkauksia ei ole kerätty ja hyödynnetty DSD-järjestelmässä vaan kilpailevassa järjestelmässä.

194 Kuitenkaan edes tässä tilanteessa ei ole mahdotonta, että kyseessä olevaan pakkaukseen merkityllä Der Grüne Punkt -merkillä voi olla taloudellista arvoa itsessään, koska sillä voidaan ilmoittaa kuluttajille, että kyseinen pakkaus voidaan palauttaa DSD-järjestelmään, kuten riidanalaisessa päätöksessä todetaankin (riidanalaisen päätöksen 145 perustelukappale). Niinpä, vaikka kyseistä pakkausta ei tosiasiallisesti ole palautettu DSD-järjestelmään, ja on osoitettu, että kilpaileva järjestelmä on kerännyt tai hyödyntänyt sitä vastaavan materiaalimäärän, merkki jättää tästä huolimatta kuluttajalle mahdollisuuden hävittää kyseinen pakkaus DSD-järjestelmän välityksellä. Tällaisella kuluttajille tarjotulla mahdollisuudella, joka koskee kaikkia kaupan pidettyjä pakkauksia, joissa on Der Grüne Punkt -logo – kuuluivatpa nämä kerättyjen määrien tarkastuksen perusteella DSD-järjestelmään tai eivät – voi olla jokin hinta ja vaikka tämä hinta ei voikaan vastata varsinaisen keräyksen ja hyödyntämisen hintaa, kuten tilanne saattaisi olla sovellettaessa logon käyttöä koskevan sopimuksen riidanalaisia määräyksiä, tämä hinta tulisi olla suoritettavissa DSD:lle vastineena tässä tapauksessa suoritetusta palvelusta, eli sen järjestelmän käytettäväksi tarjoamisesta.

195 Kun komissiolta istunnossa tiedusteltiin tätä kysymystä, se myönsi, että tällaista tilannetta ei oteta huomioon riidanalaisessa päätöksessä, jossa selvitetään ainoastaan

DSD:n sen menettelyn lainmukaisuutta, jossa on kyse lisenssimaksun suorittamisesta sellaisesta palvelusta, jonka osalta on näytetty, ettei kyseistä palvelua suorittanut DSD-järjestelmä vaan jokin muu järjestelmä.

196 Täten on todettava, että riidanalaista päätöstä on tulkittava siten, ettei sillä suljeta pois sitä mahdollisuutta, että DSD perii asianmukaisen lisenssimaksun pelkästä merkin käytöstä, kun on osoitettu, että Der Grüne Punkt -logolla varustettu pakkaus on otettu takaisin ja hyödynnetty toisessa järjestelmässä.

e) Mahdollisuus selventävän merkinnän liittämisestä pakkauksiin

Asianosaisten lausumat

197 Kantaja väittää, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa määritetty velvoite on suhteeton, koska sillä estetään vaatimasta, että logon käyttäjät liittävät pakkauksiin selventävän merkinnän tilanteiden 1 ja 2 mukaisissa tapauksissa. DSD:n mukaan tällaisella selventävällä merkinnällä, jonka sen järjestelmää käyttävät pakkausten valmistajat ja myyjät voisivat tehdä ilman suuria vaikeuksia, voitaisiin lieventää riidanalaisesta päätöksestä aiheutuvaa Der Grüne Punkt -merkin loukkaamista. Mainitulla merkinnällä voitaisiin ilmoittaa kuluttajalle, että pakkaus ei tietyssä Landissa kuulu DSD-järjestelmään vaan johonkin muuhun kollektiiviseen järjestelmään (tilanne 1) tai että, vaikka pakkauksen etiketissä on Der Grüne Punkt -logo, eräät myyntipisteet eivät käytä tätä vastaavaa järjestelmää vaan omaa järjestelmää (tilanne 2).

198 Lisäksi kantaja toteaa, että riidanalaisen päätöksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan se voi vaatia, että pakkausten valmistajat ja myyjät, jotka eivät käytä DSD-järjestelmää Saksassa mutta pitävät muussa jäsenvaltiossa kaupan yhdenmukaistettuja pakkauksia, joiden osalta ne liittyvät takaisinottojärjestelmään, joka käyttää Der Grüne Punkt -logoa (tilanne 3), liittävät pakkaukseen selventävän merkinnän kiinnittääkseen kuluttajan huomion siihen seikkaan, että DSD-järjestelmä ei vastaa kyseisen pakkauksen takaisinotosta Saksassa. Kantajan mukaan kuvatunkaltainen toimenpide on suhteeton, koska muulla toimenpiteellä, eli Der Grüne Punkt -logon poistamisella kokonaan sen sijaan, että mainitun logon oheen liitetään selventävä merkintä, loukattaisiin vähemmän kyseisen merkin alkuperäistä tehtävää.

199 Komissio huomauttaa, että tilanteessa 1 mistään ei voida päätellä, että asetuksessa kielletään kilpailevia järjestelmiä käyttämästä samaa logoa. Kantajan mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvien yritysten olisi muutettava selventävää merkintää aina, kun kilpaileva järjestelmä otetaan käyttöön uudessa Landissa. Tätä varten pakkauksia olisi erityisesti kilpailun käynnistymisvaiheessa muutettava jatkuvasti. Tilanteessa 2 selventävä merkintä pakkauksissa olisi mahdoton. Tilanteesta 3 komissio toteaa, että mikäli Der Grüne Punkt -merkillä olisi kantajan väittämä suoja, valmistajien olisi käytettävä eri pakkauksia kussakin jäsenvaltiossa, mikä ei olisi taloudellisesti kannattavaa ja muodostaisi kaupan rajoituksen.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

200 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ensimmäistä kohtaa koskevan väitteen osalta on todettava, että kantajan toivoma selventävien merkintöjen liittäminen pakkauksiin ei johtaisi päätöksen 1 artiklassa kuvatun määräävän markkina-aseman väärinkäytön

päättämiseen. Tällaiset selventävät merkinnät perustuvat nimittäin ajatukselle, että olisi mahdollista erottaa Der Grüne Punkt -logolla varustetut pakkaukset, jotka kuuluvat DSD-järjestelmän piiriin, Der Grüne Punkt -logolla varustetuista pakkauksista, jotka eivät kuulu DSD-järjestelmän piiriin ja joissa olisi näin oltava kuluttajan huomion kiinnittämiseksi tarkoitettu merkintä. Kuten edellä on kuitenkin esitetty (ks. 131–138 kohta), yhdistettyjen järjestelmien toimintatapa ei perustu siihen, että kuluttajat tunnistavat pakkaukset ja ovat vapaita päättämään, mihin järjestelmään ne palauttavat ne, vaan hyödynnettävien materiaalimassojen osoittamiseen.

201 Kantajan toivomalla selventävien merkintöjen liittämisellä pakkauksiin ei voitaisi täten päättää määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, jonka komissio on kuvannut tilanteissa 1 ja 2.

202 Täten väite, joka perustuu riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ensimmäisen kohdan suhteettomuuteen sikäli kuin siinä ei oteta huomioon mahdollisuutta selventävän merkinnän liittämisestä pakkauksiin, on hylättävä.

203 Riidanalaisen päätöksen 4 artiklan 2 kohtaa koskevan väitteen osalta on todettava, että kyseisestä kohdasta ilmenee, että "DSD voi vaatia, että lisenssimaksun perimättä jättämisen edellytyksenä on, että [tilanteessa 3] tarkoitetussa pakkauksessa on Der Grüne Punkt [-logon] läheisyydessä loppukäyttäjälle tarkoitettu selkeä kirjallinen tai muu soveltuva merkintä siitä, että pakkaus ei osallistu DSD:n perustamaan pakkausasetuksen 6 §:n 3 kohdan mukaiseen järjestelmään". Tässä kohdassa ainoastaan toistetaan DSD:n hallinnollisen menettelyn kuluessa ehdottama sitoumus (riidanalaisen päätöksen 63 ja 133 perustelukappale). DSD ei täten voi väittää nyt esillä olevassa menettelyssä, että muu kuin sen itsensä komissiolle ehdottama ratkaisu olisi kuitenkin soveltuvampi ratkaisu menettelyn aikana yksilöidyn ongelman ratkaisemiseksi. Lisäksi kantajan esittämän ratkaisun, eli Der Grüne Punkt -logon poistaminen sen läheisyydessä olevan selventävän merkinnän sijasta,

hyväksyminen johtaisi siihen, että pakkausten valmistajien edellytetään valmistavan erilaisia pakkauksia kutakin jäsenvaltiota varten, mikä ei olisi taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

204 Tämän johdosta väite, joka koskee riidanalaisen päätöksen 4 artiklan 2 kohdan suhteettomuutta sikäli kuin siinä edellytetään selventävän merkinnän liittämistä pakkaukseen, vaikka Der Grüne Punkt -logo olisi ollut mahdollista poistaa, on hylättävä.

3. *Kolmas kanneperuste, joka perustuu EY 86 artiklan 2 kohdan ja EY 253 artiklan rikkomiseen*

a) Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

205 Kantaja väittää, ettei EY 82 artiklaa ole rikottu, koska se tuottaa EY 86 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, eli jätehuoltoa ympäristön edun mukaisiin tarkoituksiin ja täsmällisemmin ilmaistuna keräystä ja hyödyntämistä koko Saksan alueella mukaan luettuna kannattamattomat maaseutualueet (asia C-393/92, Almelo, tuomio 27.4.1994, Kok. 1994, s. I-1477, Kok. Ep. XV, s. I-121, 47 kohta; asia C-209/98, Sydhavens Sten & Grus, tuomio 23.5.2000, Kok. 2000, s. I-3743, 75 ja 76 kohta ja asia T-106/95, FFSA ym. v. komissio, tuomio 27.2.1997, Kok. 1997, s. II-229, 72 kohta). Saksan Landit ovat osoittaneet DSD:lle tämän yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tunnustamalla DSD-järjestelmän asetuksen 6 §:n 3 momentin yhdennentoista virkkeen mukaisesti. Riidanalaisella päätöksellä vaarannetaan kyseisen palvelun toteutuminen hyväksyt-

tävien taloudellisten edellytysten mukaisesti, koska sillä tuhotaan Der Grüne Punkt -merkin huomiovaikutus ja vaarannetaan DSD:n mahdollisuus vastata jätehuollosta koko mainitulla alueella. Vastaavasti riidanalaisella päätöksellä loukataan EY 253 artiklan mukaista perusteluvelvollisuutta, koska siinä ei oteta kantaa EY 86 artiklan 2 kohtaan.

206 Komissio kiistää väliintulijoiden tukemana väitteen, jonka mukaan DSD vastaisi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, jotka alueelliset jätteistä vastaavat viranomaiset ovat sille uskoneet, koska kaikki kollektiivisen järjestelmän ylläpitäjät voivat saada asetuksen 6 §:n 3 momentin yhdennentoista virkkeen perusteella saman hyväksynnän kuin DSD. Lisäksi asetuksesta ilmenee, että lainsäätäjä ei ole halunnut estää omien järjestelmien ja kollektiivisten järjestelmien toimintaa kantajan luoman järjestelmän rinnalla. Tällainen kilpailu ei ole riski vaan asetuksen tavoite.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

207 EY 86 artiklan 2 kohdan mukaan yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sovelletaan perustamissopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä, kunhan näiden määräysten ja sääntöjen soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kyseisessä artiklassa määrätään myös, että kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa.

208 Esillä olevassa asiassa on korostettava, että vaikka oletetaan, että kantaja tuottaa EY 86 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää

palvelua, ja se tekee näin samalla perusteella kuin kaikki muut Landien viranomaisten hyväksymät kollektiiviset järjestelmät, sitä, että kyseinen tehtävä voidaan asettaa kyseenalaiseksi riidanalaisen päätöksen johdosta, ei ole osoitettu.

209 Toisin kuin kantaja on esillä olevan kanneperusteen yhteydessä väittänyt, sen seikan perusteella, että DSD ei voi saada korvausta palvelusta, jonka osalta on osoitettu, että sen suorittaa jokin muu järjestelmä, ei nimittäin voida mitenkään osoittaa, että riidanalaisella päätöksellä uhataan DSD-järjestelmälle uskotun takaisinotto- ja hyödyntämispalvelun hoitaminen taloudellisesti hyväksyttävin ehdoin.

210 Edellä olevista 156–158 kohdasta ilmenee erityisesti, että riidanalaisella päätöksellä ei vaaranneta Der Grüne Punkt -merkillä logon käyttöä koskevan sopimuksen rajoissa olevaa olennaista tehtävää. Vastaavasti, minkään oikeudenkäyntiaineistoon kuuluvan seikan perusteella ei voida katsoa, että riidanalainen päätös aiheuttaa vaaran siitä, että DSD ei voi enää huolehtia jätehuollosta koko Saksan alueella.

211 Lisäksi, koska kantaja ei ole hallinnollisen menettelyn kuluessa vaatinut EY 86 artiklan 2 kohtaa sovellettavaksi sen eduksi, komissiota ei voida moittia siitä, ettei se ole perustellut päätöstään tältä osin.

212 Täten kolmas kanneperuste on hylättävä.

213 Edellä esitetyillä perusteilla kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

214 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio, Landbell ja BellandVision ovat vaatineet kantajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, kantaja on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan komission, Landbellin ja BellandVisionin oikeudenkäyntikulut, mukaan luettuina välitoimimenettelystä aiheutuneet kulut. Vfw, joka ei ole vaatinut kantajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, mukaan luettuina välitoimimenettelystä aiheutuneet kulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja eli Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan komission, Landbell AG Rückhol-Systemen ja BellandVision GmbH:n oikeudenkäyntikulut, mukaan luettuina välitoimimenettelystä aiheutuneet kulut.

3) **Vfw AG vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, mukaan luettuina välitoimimenettelystä aiheutuneet kulut.**

García-Valdecasas Cooke Labucka

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä toukokuuta 2007.

E. Coulon J. D. Cooke

kirjaaja jaoston puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Sovellettavat oikeussäännöt ..... II - 1612

A Asetus pakkausjätteiden syntymisen ehkäisemisestä ..... II - 1612

B Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH:n kollektiivinen järjestelmä ja logon käyttöä koskeva sopimus ..... II - 1615

Riidan taustalla olevat tosiseikat ..... II - 1618

Menettely ja asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... II - 1620

Oikeudellinen arviointi ..... II - 1623

A Riidanalainen päätös ..... II - 1623

1. Mahdollisuus yhdistää useita takaisinotto- ja hyödyntämisjärjestelmiä pakkausasetuksessa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi ..... II - 1624

2. EY 82 artiklaa koskeva arviointi ..... II - 1625

3. Asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohtaa koskeva arviointi ..... II - 1630

B Kanteen tutkittavaksi ottaminen ..... II - 1634

1. Kanteen tutkittavaksi ottaminen sikäli kuin se kohdistuu riidanalaisen päätöksen 4 artiklaan ..... II - 1634

2. Kanneperusteiden esittäminen asian käsittelyn kuluessa ..... II - 1636

3. Kantajan esittämien eräiden liitteiden huomioon ottaminen ..... II - 1637

a) C. Weidemannin laatimat liitteet ..... II - 1637

b) Vastauskirjelmän liitteenä olevat kaksi mielipidetutkimusta ..... II - 1639

C Asiakysymys ..... II - 1639

1. Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 82 artiklan rikkomista ..... II - 1640

a) Ilmaista pakkolisenssiä koskevat alustavat huomautukset ..... II - 1640

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... II - 1640

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1641

b) Määräävää markkina-asemaa koskevat asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... II - 1642

i) Kysymys siitä, että Der Grüne Punkt -merkkiä ei ole välttämätöntä käyttää DSD-järjestelmän kanssa kilpailevaan järjestelmään osallistumiseksi ..... II - 1642

ii) Kilpailun estämisen puuttuminen Der Grüne Punkt -merkin pakkolisenssin puuttuessa ..... II - 1643

iii) DSD:n toiminnan eri perustelut ..... II - 1644

– Asetuksen tavoitteiden takaaminen ..... II - 1644

– Tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia koskevat perustelut ..... II - 1647

– DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta ..... II - 1651

c) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1653

i) Riidanalaisessa päätöksessä kuvattu väärinkäyttö ..... II - 1653

ii) Kantajan vaatima yksinoikeus ..... II - 1655

iii) Yhdistettyjen järjestelmien yksityiskohtainen toiminta ..... II - 1657

iv) Moitteet, joita kantaja on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä esitetystä arvioinnista ..... II - 1662

– Kysymys siitä, että Der Grüne Punkt -logoa ei ole välttämätöntä merkitä kaikkiin pakkauksiin käytettäessä yhdistettyjä järjestelmiä, koska käytetyn järjestelmän mukaisen valikoivan merkinnän käyttö on mahdollista ..... II - 1662

– Kilpailun estämisen puuttumista koskevien väitteiden arviointi II - 1664

– Välttämättömyys taata asetuksen tavoitteet ..... II - 1665

– Tavaramerkkiin liittyviä oikeuksia koskevat perustelut ..... II - 1667

– DSD-järjestelmän asianmukainen toiminta ..... II - 1670

v) Johtopäätös ..... II - 1670

2. Toinen kanneperuste, joka perustuu asetuksen N:o 17 3 artiklan rikkomiseen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen ..... II - 1671

a) Valikoiva merkitseminen ..... II - 1671

b) Pakkolisenssin edellyttäminen rajattomaksi ajaksi ..... II - 1674

c) Ennakollista suoritusta koskeva velvoite ..... II - 1676

d) Pelkästään merkin käyttöön perustuvan asianmukaisen korvauksen epääminen ..... II - 1678

e) Mahdollisuus selventävän merkinnän liittämisestä pakkauksiin ..... II - 1680

Asianosaisten lausumat ..... II - 1680

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1681

3. Kolmas kanneperuste, joka perustuu EY 86 artiklan 2 kohdan ja EY 253 artiklan rikkomiseen ..... II - 1683

a) Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... II - 1683

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1684

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 1686